Sprawozdanie

Chojnickiego Wydziału Powiatowego

z

Administracji

Chojnickiego

Powiatowego Związku Komunalnego

za czas

od 1. kwietnia 1930 r.
do 31. marca 1931 r.

WYDZIAŁ POWIATOWY
powiatu chojnickiego
Referat Prezyd.-Gosp.
L.dz.I - 2199/31 W.P.

CHOJNICE, dnia 5.listopada 1931r.

925

Przedmiot: sprawozdanie administracyjne.

Wydział Powiatowy przesyła w załączeniu 1 egzemplarz sprawozdania z administracji Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego za czas od 1.kwietnia 1930r. do 31.marca 1931r., do łaskawej wiadomości.

Proszę o przysłanie 1 egzemplarza swego sprawozdania administracyjnego.

Do

Wydziału Powiatowego

w Toruniu

STAROSTA POWIATOWY
jako
Przewodniczący Wydziału Powiatowego

/Dr. Zaleski/

a mnie

S P R A W O Z D A N I E

CHOJNICKIEGO WYDZIAŁU - POWIATOWEGO

z

A D M I N I S T R A C J I

CHOJNICKIEGO

POWIATOWEGO ZWIĄZKU KOMUNALNEGO

za czas od 1.kwietnia 1930r.do 31.marca 1931r.

Stosownie do § 127 ordynacji powiatowej z dnia 13.grudnia 1872r. 19.marca 1881r. Wydział przedkłada Sejmikowi Powiatowemu sprawozdanie z administracji Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego za czas od 1.kwietnia 1930r.do 31.marca 1931r.

CHOJNICE,dnia 5.listopada 1931r.

WYDZIAŁ - POWIATOWY
powiatu chojnickiego.

O G Ó L N E !

Rok sprawozdawczy był dla powiatu chojnickiego wielkiem wydarzeniem społecznem. Mianowicie dnia 19.października 1930r. odbyła się w Lipienicach wielka uroczystość poświęcenia Powiatowego Ośrodka Zdrowia. W dniu tym został oddany do użytku publicznego w obecności Wojewody Pomorskiego p. Wiktora L A M O T A i Najprzewielebniejszego ks. biskupa Okoniewskiego Powiatowy Ośrodek Zdrowia w Lipienicach. Uroczystego poświęcenia dokonał ks. biskup. Liczny udział przedstawicieli Władz i olbrzymie tłumy ludności z bliższych i dalszych okolic nadały mu specjalnie świąteczny i imponujący charakter. Przyjecie najwyższych dostojników Kościoła i Państwa przeobraziło się w wielką manifestację narodową. Już na granicy powiatu przy bramach triumfalnych witała ludność przybywającego p. Wojewodę Pomorskiego Lamota i Najprzewielebniejszego ks. biskupa Okoniewskiego. Bandery w barwach narodowych liczące kilkuset ludzi wprowadziły dostojnych gości do Lipienic.

Po uroczystej Mszy św. podniosłe kazanie wygłosił Ks. Biskup Okoniewski, kończąc je słowami: "Niech błogosławieństwo Boże spłynie na ten ośrodek z którego tryskać będzie radość uzdrowienia", poczem dokonał aktu poświęcenia gmachu. Ksiądz Biskup wyraził swą żywą radość, że znajduje się wśród ukochanej ludności kaszubskiej i że na tej polskiej ziemi kaszubskiej powstaje to wielkie dzieło.

W imieniu ludności powiatu witał gości Starosta p. Dr. Zaleski, poczem imieniem miejscowej i okolicznej ludności przemówienie powitalne wygłosił wójt Borzyszków i Lipienic p. Józef Słomiński kierownik szkoły z Gliśna, który specjalnie podkreślił wielkie przywiązanie ludności kaszubskiej do Polski, która z szczególną radością powitała zmartwychwstanie Ojczyzny.

Mowca w imieniu ludności zaprotestował przeciwko uciskowi ludności polskiej w Niemczech i przeciw dążnościom rewizji granic, poczem wzniósł okrzyk na cześć Najaśniejszej Rzeczypospolitej - Jej Prezydenta prof. Ignacego Mościckiego i Marszałka Józefa Pił -

sudskiego,który zebrani podchwycili z zapałem.Z piersi kilko-tysiącznej rzeszy ludności miejscowej popłynęły dźwięki Roty "Nie rzucim ziemi skąd nasz ród".

Następne przemówienie wygłosił p.Wojewoda Pomorski Lamot, podkreślając na wstępie,że uroczystość lipienicka jest świętem pracy pokoju,a ma szczególne znaczenie,gdyż odbywa się w miejscu, gdzie stykają się dwa Narody i dwie odrębne kultury - Naród Polski i Naród Niemiecki.Naród Polski - szczep słowiański,wychowany w kulturze i wierze katolickiej,która nie była tylko dlań szyldem,nie splamił się poprzez tysiąclecie żadną krzywdą,a bronił nawet bardzo często wroga,jeżeli chodziło o rzeczy wielkie i szczytne.Pamiętną jest odsiecz Wiednia,w której i szlachta kaszubska brała udział.Naród Polski stał się przedmurem chrześcijaństwa i kultury, broniąc Europy przed zalewem Turków i Tatarów a przed niewielu laty przed hordami bolszewickiemi.Naród Polski nie pragnie zaborów, cudzych ziem i cudzego dobra - chce żyć w pokoju i pracować dla dobra ludzkości. Omówiwszy wyniki wojny i pracę Polski Niepodległej podkreślił mówca,że w Polsce panuje wolność prawdziwa i ktokolwiek zamieszkuje ziemie Polski ma prawo zachowania swej narodowości,ma prawo mówienia w języku ojczystym,nie czynimy prześladowań,nie robimy gwałtów,nad obywatelami mówiącymi innym językiem.

Po przemówieniu p.Wojewody odbyła się wspaniała defilada oddziałów Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego,miejscowych organizacyj,dziatwy szkolnej i t.d.,poczem odbył się wspólny obwiad,w czasie którego wygłoszono szereg przemówień.

<u>Przy okazji uroczystości lipienickiej polska ludność kaszubska pokazała,jak blisko czuje się związana ze swą bratnią ludnością po stronie niemieckiej i jak żywo odczuwa jej bóle i losy.</u>

R O Z D Z I A Ł I.

Organizacja Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego.

A. SEJMIK - POWIATOWY

/Według stanu z dnia 31.marca 1931r./

Organ uchwalający.

Podstawy prawne: Ordynacja powiatowa dla prowincji wschodnio i zachodnio pruskiej,pomorskiej,śląskiej i saskiej z dnia 13.grudnia 1872r.w brzemieniu ustawy z dnia 19.marca 1881r./Zbiór Ustaw pruskich str.179/ §§ 113 - 129 i rozporządzenia Ministra byłej Dzielnicy Pruskiej z dnia 12.sierpnia 1931r./Dz.Ustaw Nr.71 poz.492/.

Przewodniczący: Starosta Powiatowy Dr.Józef Zaleski

Zastepca Przewodniczacego:

I. deputowany Kopicki Feliks,adwokat i notarjusz w Chojnicach,

II.deputowany senator ks.dziekan Szulc Alfons,proboszcz w Konarzynach.

Członkowie:

1/Babiński Władysław,	rolnik	w Bądźmierowicach /Ląg/,
2/Bakoś Wojciech,	mistrz rzeźnicki	w Chojnicach /Chojnice/,
3/Ks.Czapiewski Józef,	proboszcz	w Swornegaciach /Leśno/,
4/Czarnowski Wincenty,	rolnik	w Zapędowie / Rytel /,
5/Galikowski Juljan,	nauczyciel	w Skoszewie /Borzyszkowy/,
6/G i b a s Jan,	cieśla	w Chojnicach /Chojnice/,
7/Gierszewski Jan,	rolnik	w Ostrowitem /Lichnowy/,
8/Gierszewski Józef,	rolnik	w Męcikale /Nowacerkiew/,
9/Gierszewski Wincenty,	krawiec	w Rytlu / Rytel /,
10/Główczewski Jan,	ziemianin	w Jeziorkach /Nowacerkiew/,
11/Ks.Grüning Bernard,	proboszcz	w Brusach /Brusy/,
12/H i n z Józef,	robotnik	w Ciecholewach /Konarzyny/,
13/Huzarek Franciszek,	rolnik	w Pawłówku/Nowacerkiew/,
14/Jagalski Bolesław,	rolnik	w Brusach /Brusy/,
15/Jutrzenka Teofil,	robotnik	w Karsinie /Wiele/,

16/Kaletta Jan,	hotelista	w Chojnicach /Chojnice/,
17/Kamiński Juljan,	rolnik	w Zapceniu /Konarzyny/,
18/Karnowski Jan,	sędzia S.O.	w Chojnicach /Leśno/,
19/Lew Kiedrowski Augustyn,	rolnik	w Brzeźnie /Borzyszkowy/,
20/Kliński Włodzimierz,	ziemianin	w Kłodni / Rytel /,
21/Konitzer Aleksander,	budowniczy	w Czersku /Czersk /,
22/Kopicki Feliks,	adwokat i not.	w Chojnicach /Chojnice/,
23/Kropidłowski Damazy,	rolnik	w Przyjaźni /Łąg /,
24/Leszczyński Józef,	robotnik	w Żabnie /Leśno /,
25/Lewiński Jan,	rolnik	w Wielu / Wiele /,
26/Lipski Franciszek,	rolnik	w Karsinie / Wiele/,
27/Lougear Brunon,	zegarmistrz	w Chojnicach /Chojnice/,
28/Dr.Machowiński Antoni,	lekarz	w Chojnicach /Lichnowy/,
29/Ostrowski Józef,	drogerzysta	w Czersku /Czersk/,
30/Osowski I.Franciszek,	rolnik	w Osowie / Brusy/,
31/Pruszak Alojzy,	ziemianin	w Krojantach/Nowacerkiew/,
32/Raczkowski Jan,	kupiec	w Czersku /Czersk/,
33/Reding Michał,	rolnik	w Łosinach /Rytel/,
34/Ks.Schulz Alfons,	dziekan i prob.	w Konarzynach/Konarzyny/,
35/Sikorski Edmund,	ziemianin	w Leśnie /Leśno/,
36/Sikorski Jan,	rolnik	w Łęgu /Łąg /,
37/Skubicki Józef,	robotnik	w Czersku /Czersk/,
38/Słapa Oton,	adwokat	w Chojnicach /Chojnice/,
39/Słomiński Józef,	nauczyciel	w Gliśnie /Borzyszkowy/,
40/Ks.Sochaczewski Leon,	proboszcz	w Lichnowach /Lichnowy/,
41/Sowiński Władysław,	kupiec	w Łęgu / Łąg /,
42/Steinhilber Fryderyk,	przemysłowiec	w Chojnicach /Chojnice/,
43/Świątek Andrzej,	murarz	w Czersku /Czersk/,
44/Trzebiatowski Zmuda Wład.,	rolnik	w Łąkiem /Borzyszkowy/,
45/Ks.Tychnowski Leon,	proboszcz	w Borzyszkowach/Borzyszkowy/,
46/Ważyński Leon,	kupiec	w Wielu /Wiele/,
47/Ks.Wilm Albert,	proboszcz	w Ostrowitem /Lichnowy/,
48/Wróblewski Leonard	kupiec	w Brusach /Brusy/,
49/Zieliński Jakób,	rolnik	w Borowym Młynie/Konarzyny/,

Według zawodów przedstawia się skład Sejmiku następująco:

rolników	20
duchownych	6
kupców	6
rzemieślników	5
robotników	4
nauczycieli	2
adwokatów	2
sędzia	1
przemysłowców	2
lekarz	1
	49

Z pośród rolników jest 10 przedstawicieli własności włościańskiej mniejszej,6 przedstawicieli własności włościańskiej średniej i większej i 4 przedstawicieli własności ziemiańskiej.

Według art.art.80 i 81 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19.stycznia 1928r.o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej/Dz.U.poz.86/ Sejmik Powiatowy współdziała ze starostą powiatowym w wykonywaniu zadań administracji ogólnej jako czynnik obywatelski.

W szczególności obowiązany jest Starosta Powiatowy przedstawić Sejmikowi przynajmniej raz na rok sprawozdania z działalności administracji państwowej na obszarze powiatu i ważniejszych zamierze - niach na przyszłość oraz wysłuchać jego opinji co do ogólnych potrzeb powiatu oraz projektów,zarówno przedłożonych Sejmikowi przez Starostę Powiatowego jak i zgłoszonych przez członków Sejmiku /art.81 i 45/.

Sejmik Powiatowy odbył 2 posiedzenia a mianowicie 26.listopada 1930r.i 25.lutego 1931r.,na których powziął 45 uchwał.Na pierwszem posiedzeniu uchwalił m.i.zasady gospodarki drogowej oraz instrukcję o utrzymaniu dróg gminnych w powiecie chojnickim,regulamin powszechnych bibljotek wędrownych powiatu chojnickiego,odroczenie wprowadzenia w życie postanowień ustawy o nadzorze państwowym nad buhajami, zmianę statutu Powiatowej Komunalnej Kasy Oszczędności w Chojnicach, przyjął sprawozdanie administracyjne i rachunkowe za czas od 1.stycz-

nia 1928r.do 31.marca 1930r.oraz zatwierdził bilans Powiatowej Kasy Oszczędności za rok 1929.Ponadto powziął rezolucję protestacyjną przeciwko napadliwej mowie ministra Rzeszy Niemieckiej Treviranusa.Na drugiem posiedzeniu uchwalił Sejmik budżet Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego na rok 1931/32,statuty podatków,statut Powiatowego Ośrodka Zdrowia w Lipienicach,regulamin o oddawaniu robót i dostaw Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego oraz upoważnił Powiatową Komunalną Kasę Oszczędności do zaciągnięcia dalszego kredytu dla rzemiosła i drobnego przemysłu.Nadto załatwił Sejmik szereg drobniejszych spraw finansowych i administracyjnych.

Zgodna współpraca Wydziału normalnie solidarne występowanie przed Sejmikiem zdecydowały,że wszystkie przedłożenia Wydziału były przez Sejmik przyjmowane,często prawda po dłuższych i ostrych dyskusjach bez zmian istotnych .Sejmik niezorganizowany politycznie,a ożywiony wysokiem poczuciem służby obywatelskiej, jaką pełni,był środowiskiem,w którem argumenty rzeczowe znajdowały zrozumienie.Stąd warto było i można było swoich propozycyj, choćby do pewnego stopnia nowych i dość daleko od powszechnych nastrojów odbiegających,przed Sejmikiem obronić i obronić.

Uchwały z każdorazowych posiedzeń Sejmiku,ogłoszone były w Orędowniku Powiatowym powiatu chojnickiego.

KOMISJE - SEJMIKOWE:

a/ Rewizyjna dla kontroli czynności Komunalnej Kasy Oszczedności. Starosta Powiatowy Dr.Józef Zaleski,Kaletta Jan,hotelista z Chojnic i Sowiński Władysław,rolnik z Łęga;

b/ Rewizyjna dla kontroli czynności kasowo - rachunkowych powiatowego związku komunalnego: Chrzanowski Józef ziemianin z Zbenin,Kaletta Jan hotelista z Chojnic,Konitzer Aleksander budowniczy z Czerska,Meller Wojciech skarbnik Kasy Sądowej z Chojnic i Słapa Oton adwokat z Chojnic;

c/ Drogowa dla kontroli czynności gospodarki drogowej: Gierszewski Jan rolnik z Ostrowitego,Januszewski Stefan budowniczy z Brus,Konitzer Aleksander budowniczy z Czerska,Pruszak Alojzy

rolnik z Krojant, Słomiński Józef nauczyciel z W.Gliśna i Świątek Andrzej murarz z Czerska;

d/Rolna: Główczewski Jan ziemianin z Jeziorek, Huzarek Franciszek rolnik z Pawłówka, Piechociński Stanisław dyrektor szkoły rolniczej z Pawłowa, Pruszak Alojzy rolnik z Krojant i ks.senator Schulz Alfons z Konarzyn;

e/Kulturalno - Oświatowa: Ks.Borzyszkowski prezes powiatowy Związku Młodzieży Katolickiej z Chojnic, Grochowski Stanisław inspektor szkolny z Chojnic, Hofmann Jan inspektor szkolny z Brus, Karnowski Jan sędzia przy Sądzie Okręgowym z Chojnic i ks.senator Schulz Alfons z Konarzyn;

f/Opieki Społecznej: Ks.Grüning Bernard proboszcz z Brus, Gierszewski Wincenty krawiec z Rytla, Jutrzenka Teofil robotnik z Karsina, Stammowa Bronisława żona kupca z Chojnic, Żółtkowski Marceli robotnik z Borzyszków.

Członkowie Pomorskiego Sejmiku Wojewódzkiego.

Do Sejmiku Wojewódzkiego wybrał Sejmik Powiatowy na posiedzeniu w dniu 9.listopada 1927r.następujących panów:

na członków:

1/ś.p.szambelana Stanisława Sikorskiego, właściciela dóbr rycerskich z Wielkich Chełmów,
2/Dra Alojzego Sobierajczyka, burmistrza z Chojnic,
3/Dra Antoniego Zemkego, lekarza z Czerska,
4/Franciszka Skwierawskiego, inwalidę z Chojnic.

na zastępców:

1/Ks.Józefa Wryczę, proboszcza z Wiela,
2/Jana Kalettę, hotelistę z Chojnic,
3/Władysława Sowińskiego, rolnika z Łęga,
4/Franciszka Huzarka, osadnika z Pawłówka.

Na miejsce ś.p.szambelana Stanisława Sikorskiego wstąpił ks.Józef Wrycza, proboszcz z Wiela jako pierwszy zastępca.

B.WYDZIAŁ POWIATOWY.

Zarząd Powiatowego Związku Komunalnego.

Podstawy prawne: Ordynacja powiatowa dla prowincji wschodnio i zachodnio pruskiej,brandenburskiej,pomorskiej,śląskiej i saskiej z dnia 13.grudnia 1872r.w brzmieniu ustawy z dnia 19.marca 1881r./Zbiór Ustaw Pruskich str.179/ §§ 130,132 -166/ i rozporządzenia Ministra byłej Dzielnicy Pruskiej z dnia 12. sierpnia 1921r./Dz.U.Nr.71 poz.492/,ustawa o ogólnym zarządzie kraju z dnia 30.lipca 1883r.i ustawa o kompetencji władz i urzędów administracyjnych z dnia 1.sierpnia 1883r.

Wydział Powiatowy składa się ze starosty powiatowego jako przewodniczącego oraz z sześciu innych drogą wyboru powołanych członków.

Przewodniczący: Starosta Powiatowy Dr.Józef Zaleski

Członkowie:

1/Główczewski Jan,	ziemianin	w Jeziorkach,
2/Kiedrowski Augustyn,	rolnik	w Brzeźnie,
3/Kropidłowski Damazy,	rolnik	w Przyjaźni,
4/Ostrowski Józef ,	drogerzysta	w Czersku,
5/Dr.Sobierajczyk Alojzy,	burmistrz	w Chojnicach,
6/Wróblewski Leonard,	kupiec	w Brusach.

Wydział Powiatowy wybrany przez Sejmik Powiatowy w dniu 29.stycznia 1930r.urzęduje po myśli § 17 rozporządzenia Ministra byłej Dzielnicy Pruskiej z dnia 12.sierpnia 1921r.przez przeciąg 4 lat.Wydział Powiatowy załatwia sprawy należące do jego zakresu działania,w obradach kolegjalnych.Posiedzeń odbył Wydział Powiatowy w roku 1930 11 na których załatwiono 1202 spraw i to:

4	sprawy administracji ogólnej,
112	spraw zatwierdzenia budżetów gmin wiejskich,
13	spraw zatwierdzenia statutów podatkowych gmin wiejskich,
15	spraw osobowych dotyczących sołtysów i przełożonych obszarów dworskich,
6	spraw dotyczących ogólnej administracji gmin wiejskich,
2	sprawy dotyczące zniesienia obszarów dworskich,
7	spraw dotyczących bezrobocia,
159	

159
26 spraw ubogo gminnych,

20 spraw umysłowo chorych,

7 spraw dotyczących wyborów do Sejmiku Powiatowego,

751 spraw dotyczących danin powiatowych,

31 wniosków o subwencję,

4 sprawy dotyczące budżetu powiatowego,

23 spraw dotyczących majątku powiatowego,

11 spraw personalnych pracowników powiatowych,

25 spraw drogowych,

18 spraw dotyczących zdrowia publicznego,

2 sprawy Powiatowej Komunalnej Kasy Oszczędności,

3 sprawy dotycz.pożarnictwa,

9 spraw budowlanych,

18 spraw dotyczących rolnictwa,

3 sprawy przemysłowe,

20 spraw dotyczących oświaty,

43 spraw dotyczących przeniesienia własności nieruchomości,

29 spraw różnych

razem 1202.

Dzienniki biurowe Wydziału Powiatowego wykazują za rok 1930 - 16 384 numerów.

Co do działalności biur Wydziału Powiatowego należy podkreślić,że obserwować można coraz większą sprawność biur.Coraz mniej jest spraw niezałatwionych,obieg aktów jest szybszy,wydajność urzędnika jest coraz większa.

C. Starosta Powiatowy

jako

Przewodniczacy Wydziału Powiatowego

/Organ bieżącej administracji/

Podstawy prawne: Ordynacja powiatowa dla prowincji wschodnio i zachodnio pruskiej, brandenburskiej, pomorskiej, śląskiej i saskiej z dnia 13. grudnia 1872r. w brzmieniu ustawy z dnia 19. marca 1881r. /Zbiór Ustaw Pruskich str. 179/ §§ 136 i 137 i ustawa o ogólnym zarządzie kraju z dnia 30. lipca 1883r.

Na czele powiatu chojnickiego stoi od 1. kwietnia 1930r.

Starosta Powiatowy, Dr. Józef Zaleski.

Biuro Wydziału - Powiatowego

Stan osobowy.

a/Pracownicy stali z prawem do emerytury i grosza wdowiego oraz sierocego:

1/Lipski Józef, naczelny sekretarz Wydziału Powiatowego,

2/Kaliszan Henryk, inspektor samorządu gminnego,

3/Chrapkowski Bernard, starszy sekretarz Wydziału Powiatowego,

4/Kowalski Jan, sekretarz Wydziału - Powiatowego,

5/Sromała Bonifacy, registrator Wydziału Powiatowego,

6/Szyjkowski Władysław, p.o. rachmistrza Wydziału Powiatowego,

7/Bruska Józefa, kasjerka,

8/Koch Herman, budowniczy powiatowy;

b/pracownicy kontraktowi bez prawa do emerytury i grosza wdowiego:

9/Trawicki Jan, kierownik instytucji zastępczej Funduszu Bezrobocia,

10/Dziura Stefan, technik meljoracyjny,

11/Lewandowski Aleksander, pomocnik referenta,

12/Gańcza Damazy, pomocnik referenta,

13/Krefft Walter, książkowy,

14/Bączkowski Juljan, pomocnik referenta,

15/Wielewicki Oton, pomocnik kancelaryjny i egzekutor,

16/Jakuszówna Anna, stenotypistka,

17/Tokłowiczowa Stefanja, kancelistka.

Biuro Wydziału Powiatowego dzieli się na 7 referatów:

Podział czynności w poszczególnych referatach przedstawia się następująco:

REFERAT I.

PREZYDJALNO - GOSPODARCZY

/Lipski Józef,Naczelny sekretarz Wydziału - Powiatowego/, obejmuje:

A. Sprawy organizacyjne.
1.sprawy reprezentacyjne związane ze stanowiskiem Starosty jako Przewodniczącego Wydziału Powiatowego,
2.organizacja biurowości i ogólny nadzór nad urzędowaniem w Wydziale Powiatowym,
3.opinje w sprawie ustroju i działalności samorządu powiatowego,
4.koordynowanie działalności związku komunalnego z działalnością władz i urzędów administracji państwowej,
5.wybory do ciał samorządu powiatowego,
6.sprawy uchwałowe i administracyjno - sporne sejmiku,wydziału powiatowego i komisyj powiatowych,
7.protokółowanie na posiedzeniach Sejmiku i Wydziału Powiatowego,
8.sprawy personalne i dyscyplinarne deputowanych,członków Wydziału Powiatowego i pracowników powiatowych,
9.sprawy budżetowe,
10.prowadzenie księgi inwentarza nieruchomego i ruchomego,
11.sporządzanie sprawozdań ogólnych,ewidencji i statystyki,nie objęte innemi referatami,
12.administrację gmachów powiatowych,przedsiębiorstw i zakładów powiatowych,
13.utrzymanie porządku w ubikacjach urzędowych,opał i światło,
14.materjały pisarskie i druki,
15.wydawnictwa urzędowe i bibljoteka,
16.układ tekstu Orędownika Powiatowego i czuwanie nad prawidłową formą publikacji pod względem techniki wykonania,
17.administracja pożyczek.

B. Oświatowe - kultury i sztuki.
1.szkolnictwo powszechne,średnie,wyższe i zawodowe,
2.oświata pozaszkolna,
3.stypendja akademickie i pomoc akademikom,
4.towarzystwa,czytelnie i bibljoteki,
5.organizowanie ochronek,
6.zabytki architektury,wykopaliska zabytków,
7.krajoznawstwo,
8.teatry i sztuka ludowa.

C. Rolne.
1.Kultura rolna,hodowla zwierząt,pokazy i konkursy,
2.licencje,nadzór nad buhajami,
3.organizacje rolnicze,
4.ewidencje i statystyki rolnictwa i hodowli.

D.Powiatowych Związków Komunalnych. których powiat bierze udział.

REFERAT II.

RACHUNKOWO - KASOWY.

/Szyjkowski Władysław p.o. rachmistrza Wydziału Powiatowego

Bruska Józefa kasjerka/

obejmuje:

A. sprawy rachunkowe:
1/prowadzenie ksiąg,ustalonych dla rachuby,
2/sprawdzanie rachunków pod względem formalnym/prawidłowość obliczenia sum,należyte uiszczenie opłaty stemplowej i t.p./,
3/wystawianie asygnat,
4/wystawianie list płatniczych uposażeń pracowników powiatowych,
5/wystawianie kwitów,
6/sporządzanie zamknięć dziennych i miesięcznych,
7/czuwanie nad nieprzekraczaniem kredytów budżetowych,
8/przestrzeganie terminowego wpływu dochodów i uskutecznianie wypłat,
9/sporządzanie zamknięć rachunków i sprawozdań rachunkowych,
10/sporządzanie wszelkich wyciągów i zestawień z ksiąg prowadzonych w rachubie,
11/przechowywanie kwitarjuszów i dowodów kasowych,
12/wykonywanie wszelkich innych czynności,połączonych z rachunkowością.

B. sprawy kasowe:
1/uskutecznianie wypłat przyjmowanie wpływów,
2/przechowywanie,lokowanie i podejmowanie gotówki,oraz przechowywanie walorów,
3/kwitowanie odbioru wszelkich wpływów,
4/badanie wystawionych przez strony kwitów,tak co do ich formy i treści,jak co do należytego ostemplowania,
5/badanie asygnat pod względem formalnym,
6/uskutecznianie dziennych i miesięcznych zamknięć kasowych,
7/zestawianie dziennej ceduły kasowej,
8/obsługiwanie walorów własnych związku komunalnego,
9/prowadzenie wszelkich ksiąg i rejestrów,ustalonych dla kasy,
10/wykonywanie wszelkich innych czynności,połączonych z administracją gotówki względnie walorów własnych i obcych.

REFERAT III.

Gminno - Administracyjny i Lustracyjny

/Kaliszan Henryk,Inspektor Samorządu Gminnego/

obejmuje:

A. administracje gmin wiejskich i obszarów dworskich.
1/sprawy zarządzeń,wniosków i opinij dotyczących ustroju i działalności samorządu gminnego,
2/granice gmin wiejskich i obszarów dworskich,
3/wybory do organów stanowiących gmin wiejskich,
4/zatwierdzanie sołtysów i ławników gmin wiejskich,
5/sprawy osobowe i dyscyplinarne sołtysów,ławników i przełożonych obszarów dworskich i pracowników gminnych,
6/rozpatrywanie skarg,zażaleń i odwołań na działalność organów związków komunalnych w sprawach dotyczących administracji gmin wiejskich,
7/zatwierdzanie preliminarzy budżetowych i badanie zamknięć rachunkowych związków komunalnych i międzykomunalnych,które bez-

pośrednio podlegają nadzorowi Wydziału Powiatowego,
8/zatwierdzanie uchwał korporacyj gmin wiejskich w sprawach danin publicznych,
9/czuwanie w trybie nadzoru nad legalnością i celowością wymiaru, poboru i egzekucji danin gmin wiejskich,
10/lustracje gmin wiejskich,opracowywanie sprawozdań z lustracji i zarządzeń polustracyjnych.

B.Administracje urzędów wójtowskich.
1/sprawy podziału terytorjalnego,
2/proponowania,mianowania,zwalniania i odpowiedzialności dyscyplinarnej wójtów i zażalenia na ich działalność,
3/wydziały wójtowskie,
4/badania budżetów i zamknięć rachunkowych urzędów wójtowskich,
5/lustrację urzędów wójtowskich,
6/opracowywanie sprawozdań z lustracji i zarządzeń polustracyjnych,

C.administracje urzędów stanu cywilnego.
1/sprawy podziału terytorjalnego,
2/proponowania,mianowania,zwalniania,odpowiedzialności dyscyplinarnej i zażalenia na działalność urzędników stanu cywilnego,
3/statystyka ruchu naturalnego ludności,
4/kontrola rejestrów,
5/lustrację urzędów stanu cywilnego,
6/opracowywanie sprawozdań z lustracji i zarządzeń polustracyjnych,

D.sędziów rozjemczych.

E.administracje gminnych związków międzykomunalnych.
1/organizację /statuty/,
2/sprawy biurowości i pracowników,
3/lustrację,
4/budżety,
5/sprawy rachunkowości i kasowości oraz rocznych zamknięć rachunkowych.

F.bezpieczeństwa publicznego.
1/organizowanie straży pożarnych,
2/funkcjonowanie organów służby strażackiej,
3/klęski elementarne,powodzie,pożary.

REFERAT IV.

OPIEKI SPOŁECZNEJ

/Chrapkowski Bernard,Starszy sekretarz Wydziału Powiatowego/

obejmuje:

A.opiekę nad dziećmi i młodzieżą.
1/dzieci subwencjonowane przez gminy i powiat,
2/dzieci anormalne,
3/dzieci zakaźnie chore /administracja/,
4/wychowanie zapobiegawcze,
5/Zakłady zamknięte opieki nad dziećmi,
6/zakłady otwarte opieki nad dziećmi,
7/opieka nad majątkiem małoletnich,
8/kolonje wakacyjne,
9/ochronę macierzyństwa,
10/budżet opieki społecznej,
11/kontrolę wydatkowanych kredytów,
12/organizacja samopomocy społecznej,
13/kontrola działalności instytucyj społecznych,
14/regulaminy zakładów opiekuńczych,
15/sprawozdania z działalności i rachunkowości instytucyj opiekuńczych,

B.opiekę nad dorosłymi.
1/opieka ustawowa nad ubogimi i niezdolnymi do pracy,
2/opieka nad umysłowo-chorymi,epileptycznymi,idjotami,głuchoniemymi i t.d.,
3/pomoc doraźna ubogim i niezdolnym do pracy,
4/opieka nad kalekami,
5/opieka nad reemigrantami,
6/opieka nad rodzinami emigrantów,
7/opieka nad poszkodowanymi przez wojnę i wypadki polityczne,
8/opieka nad poszkodowanymi przez wypadki żywiołowe i ekonomiczne,
9/opieka nad rodzinami więźniów i zwolnionymi,
10/zwalczanie żebractwa i włóczęgostwa,
11/ubezpieczenia społeczne,
12/fundacje opiekuńczo - społeczne,
13/opiekunowie społeczni i komisje opieki społecznej,
14/walka z nierządem,
15/zaopatrzenie osób szczególnie zasłużonych.

C.Zakładu Ubezpieczeń od wypadków w rolnictwie.
1/ustanawianie,zmienienie i znoszenie odszkodowań w razie przekazania tych prac przez Zarząd Główny,
2/staranie się o prawidłową opiekę nad osobami dotkniętemi nieszczęśliwemi wypadkami w czasie,w którym nie rozpoczął się jeszcze dla zakładu obowiązek udzielania odszkodowań,
3/staranie się o dość wczesne rozpoczęcie leczenia na koszt Zakładu,
4/przekazywanie obowiązków Zakładu na kasę chorych,
5/dozorowanie chorych,znajdujących się w opiece lekarskiej i ewtl. przyszłych rentobiorców także już w pierwszych 13 tygodniach po wypadku,
6/zawieranie umów z lekarzami,kasami chorych i lecznicami co do leczenia i pielęgnowania okaleczonych,
7/współdziałanie przy prowadzeniu spisów producentów,
8/prowadzenie spisu zgłoszonych ubezpieczonych producentów,
9/przyjmowanie,sprawdzanie,uzupełnianie i dalsze przesyłanie wszelkich doniesień,zgłaszań i wykazów,
10/wymiar i pobór składek na rzecz Zakładu od wypadków w rolnictwie,

D.Zdrowie publiczne.
1/sprawy dotyczące personelu sanitarnego,lekarze,dentyści,położne i t.d.
2/pomoc lekarska ubogim i niezdolnym do pracy,
3/zakłady lecznicze,
4/uzdrowiska i letniska,
5/stan sanitarny osiedli,
6/zaopatrywanie ludności w wodę,
7/szczepienie ochronne,
8/walka z chorobami zakaźnemi i epidemjami,
9/higjena szkolna,opieka nad dziećmi i młodzieżą,
10/sprawy sanitarno obyczajowe,
11/walka z chorobami wenerycznemi.

REFERAT V.

PODATKOWY

/Kowalski Jan sekretarz Wydziału Powiatowego/

obejmuje:

1/wymiar i pobór niektórych danin państwowych,
2/wymiar i pobór danin i opłat powiatowych
3/rozpatrywanie sprzeciwów przeciw daninom i opłatom powiatowym,
4/załatwianie wszelkich wniosków,wniesionych przez płatników, o odroczenie wzgl.zwolnienie od danin powiatowych,

5/rozliczanie z gminami wpływów z pobranych danin i opłat,
6/przygotowywanie projektów statutów i uchwał w sprawie wprowadzenia wzgl.zmiany danin powiatowych.

REFERAT VI.

B U D O W N I C T W A

/Koch Herman budowniczy powiatowy/

obejmuje:

1/zarząd dróg powiatowych,wojewódzkich i państwowych na terenie powiatu,
2/konserwację dróg powiatowych,wojewódzkich i państwowych
3/budowę nowych dróg i mostów,
4/opracowywanie planów i projektów technicznych,
5/nadzór i kontrola nad utrzymaniem i budową dróg i mostów gminnych,
6/stawianie wniosków w sprawach sposobu organizacji prac drogowych,
7/współdziałanie z zarządami i drogowemi komisjami gminnemi w sprawach ogólnego zarządu drogowego i kontroli technicznej na drogach gminnych,
8/rozdział subsydjów powiatowych dla gmin wiejskich na cele drogowe,
9/nadzór techniczny,ekspertyzy i orzeczenia w sprawach budowy,konserwacji i utrzymania nieruchomości gmin wiejskich.

REFERAT VII.

MELJORACYJNO TECHNICZNY

/Dziura Stefan technik meljoracyjny/

obejmuje:

A.sprawy meljoracyjne:
1/projektowanie meljoracyj,celem założenia spółek wodnych i uzyskania kredytów,
2/roboty meljoracyjne,jak drenowanie pól,odwadnianie łąk i bagien, nawadnianie łąk,budowa kanałów,regulacja strumieni i t.p.dla spółek oraz prywatnie,
3/ekspertyzy i orzeczenia w sprawach wodno - spornych i w celu założenia spółek wodnych,
4/ułatwianie zawiązywania spółek wodnych dla zbiorowego wykonywania meljoracyj rolnych na gruntach drobnej i większej własności,
5/projekty urządzeń wodnych dla młynów i elektrowni,
6/projekty zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych dla osiedli miejskich i wiejskich,

B.sprawy budowlane:
1/wszelkie czynności budowlane i zabudowania osiedli,wynikające z rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16.lutego 1928r.o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli.

Emeryci i wdowy.

1/Męsikowska Teofila,wdowa i sieroty po Naczelnym sekretarzu Wydziału Powiatowego w Chojnicach,

2/Januszewski Walenty w Męcikale,emerytowany drożnik powiatowy,

3/Rekowski Józef w Chojnicach,emeryt.drożnik powiatowy,

4/Tuszyński Jan w Męcikale,emeryt.drożnik powiatowy,

5/Behrendt Marja w Sławęcinie,wdowa po drożniku,

6/Gappa Karolina w Nowejwsi,wdowa po drożniku,

7/Günther Marja w Chojnicach,wdowa po drożniku,

8/Baranowska Marja w Chojnicach,emeryt.położna obwodowa,

9/Trzebiatowska Marja w Chojnicach,emeryt.położna obwodowa.

R O Z D Z I A Ł II.

Wydatki i Dochody.

Podstawy prawne: Ustawa z dnia 11.sierpnia 1923r.o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych/Dz.U.Rz.P.Nr.94 poz.747/ustawa z dnia 10.grudnia 1920r./Dz.U.Rz.P.Nr.6 poz.32 z roku 1921/,ustawa pruska z dnia 23.kwietnia 1906r./Zbiór Ustaw Pruskich strona 159/.

Wydatki bez funduszów ubocznych w roku 1930/31 wynosiły:

L. p.	W y d a t k i	Prelimino - wano zł.	gr.	Wydano zł.	gr.	Wydano % w stosunku do preliminarza	Ogólnych wydatków %
1	Administracja ogólna	119.875	60	112.615	50	93,94	11,96
2	Majątek komunalny	11.155	00	10.982	74	98,45	1,17
3	Przedsiębiorstwa komunalne	-	-	-	-	-	-
4	Spłata długów	27.687	04	22.523	40	81,35	2,39
5	Drogi i place publiczne	551.959	82	447.828	52	81,13	47,56
6	Oświata	18.805	-	17.031	75	90,57	1,81
7	Kultura i Sztuka	2.500	-	2.435	25	97,41	0,26
8	Zdrowie publiczne	64.050	-	57.998	14	90,55	6,16
9	Opieka społeczna	30.560	-	30.125	08	98,57	3,20
10	Popieranie rolnictwa	30.180	88	25.281	12	83,76	2,69
11	Popieranie przemysłu i handlu	1.500	-	750	-	50,00	0,08
12	Bezpieczeństwo publiczne	6.000	-	1.260	-	21,00	0,13
13	Świadczenia na rzecz innych Związków Komunalnych	195.757	24	193.569	24	98,88	20,56
14	Różne	20.239	42	19.140	66	94,56	2,03
	Razem	1.080.270	00	941.541	40	87,15	100,00

Dochody bez funduszów ubocznych w roku 1930/31 wynosiły:

L. p.	D o c h o d y	Preliminowano zł.	gr.	Wpłynęło zł.	gr.	Wpłynęło % w stosunku do preliminarza	Ogólnych dochodów %
1	Majątek komunalny	17.094	42	14.758	74	86,34	1,73
2	Przedsiębiorstwa komunalne	-	-	-	-	-	-
3	Subwencje i dotacje	181.798	40	144.126	80	79,27	16.83
4	Zwroty	200.226	82	131.379	48	65,61	15,35
5	Opłaty administracyjne	750	00	8	00	0,10	
6	Opłaty za korzystanie z urządzeń i zakładów dobra publicznego	-	-	-	-	-	-
7	Dopłaty	4.500	00	3.014	04	64,75	0,35
8	Udział w podatkach państwowych	30.000	00	19.282	14	64,27	2,25
9	Dodatki do podatków państwowych	133.376	96	113.911	42	85,40	13,30
10	Podatki samoistne	511.657	56	429.073	61	83,86	50,11
11	Różne	865	84	660	20	76,32	0,08
	Razem	1.080.270	00	856.214	43	79,08	100,00

Zestawienie	Preliminowano	Wpłynęło wzgl. wydano
Dochód	1.080.270,00 zł.	856.214,43 zł.
Rozchód	1.080.270.00 zł.	941.541.40 zł.
		85.326,97 zł.

Po uwzględnieniu zaległości czynnych i biernych deficyt budżetowy wynosi 85.326.97 zł.

DANINY - POWIATOWE.

Najpoważniejszemi dochodami Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego są wpływy z danin komunalnych,do których zalicza się podatki bezpośrednie,podatki pośrednie,opłaty i specjalne składki.Odsetek dochodów tego działu w sumie do budżetu na rok 1930/31 wynosi 66%.

Ogólne zestawienie wpływów z ważniejszych rodzajów danin powiatowych przedstawia się jak następuje:

A.Podatki bezpośrednie:	328.638,66 zł.t.j.58,47 %
a/Dodatki do państwowych podatków bezpośrednich	88.736.64 zł.t.j.15.79 %
1/Dodatki do państwowego podatku gruntowego	70.353,52 zł.t.j.12,52 %
2/Dodatki do państwowego podatku przemysłowego	18.383,12 zł.t.j. 3,27 %
b/Udziały w państw.podatku dochodowym	19.282.14 zł.t.j. 3.43 %
c/Samoistne	220.619.88 zł.t.j.39.25 %
1/Dodatki do państwowego podatku dochodowego	134.804,74 zł.t.j.23,98 %
2/Opłaty od umów o przeniesienie własności nieruchomości	8.797,07 zł.t.j. 1,56 %
3/Podatek od prawa polowania	1.412,23 zł.t.j. 0,25 %
4/Podatek od psów	16.513,75 zł.t.j. 2,94 %
5/Podatek od przedmiotów zbytku	3.520,70 zł.t.j. 0,63 %
6/Podatek od zaprotestowanych weksli	- -
7/Podatek od budynków mieszkalnych	55.571,39 zł.t.j. 9,89 %
B.Podatki pośrednie:	22.003.52 zł.t.j. 3,91 %
a/Dodatki do państw.podatków pośrednich:	22.003.52 zł.t.j. 3,91 %
1/Dodatki do państw.podatku od spożycia,zużycia wzgl.produkcji	21.607,17 zł.t.j. 3,84 %
2/Dodatki do państw.podatku na wyrób i sprzedaż trunków	396,35 zł.t.j. 0,07 %
b/Samoistne	- -
C.Opłaty	211.467.77 zł.t.j.37.62 %
1/Opłaty na utrzymanie dróg	208.453,73 zł.t.j.37.08 %
2/Opłaty za nadmierne zużywanie dróg	3.014,04 zł.t.j. 0,54 %

W dochodach z danin powiatowych dominujące znaczenie mają podatki bezpośrednie.Ustosunkowanie się dodatków do państwowych podatków bezpośrednich,udziałów w państwowym podatku dochodowym oraz bezpośrednich podatków samoistnych wskazuje na to,że w podatkach bezpośrednich dominujące znaczenie mają podatki samoistne, które wynoszą 39,25 % ogółu podatków.

Z pośród podatków samoistnych pierwsze miejsce zajmują dodatki do państwowego podatku dochodowego,z którego osiągnięto 23,98 % ogółu podatków.Drugie miejsce pod względem wydajności podatków samoistnych przypada na wpływy z podatku od budynków mieszkalnych 9,89% wpływów z danin powiatowych.

Z dodatków do państwowych podatków bezpośrednich czołowe miejsce zajmują dochody z dodatków do państwowego podatku gruntowego 12,52%.Na drugie miejsce,biorąc pod uwagę wysokość odsetku, należy zaliczyć dodatki do państwowego podatku przemysłowego.

Z podatków pośrednich czołowe miejsce zajmują dodatki do państwowego podatku od spożycia,zużycia wzgl.produkcji,które stanowią 3,84 % ogółu podatków.

Pośrednich podatków samoistnych Chojnicki Powiatowy Związek Komunalny nie pobierał wcale.

Jednak pierwsze miejsce pod względem intensywności w dostarczeniu środków na pokrycie wydatków przypada na wpływy z opłat na utrzymanie i budowę dróg powiatowych. Stanowią one aż 37,08% ogółu dochodów/ /z danin powiatowych.Specjalne opłaty na utrzymanie i budowę dróg były pobierane we formie podatku samoistnego na podstawie specjalnie dokonanego wymiaru w stosunku do podatku gruntowego,przemysłowego i od nieruchomości,t.j.rozkładane na całą ludność powiatu niezależnie od stopnia korzystania z tego rodzaju urządzeń komunalnych.

ROZDZIAŁ III.

Majątek
Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego.

Majątek Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego, składający się z nieruchomości i ruchomości, przedstawia się następująco:

A. Aktywa:

1. Inwentarz nieruchomości:

a/budynki urzędowe Wydziału Powiatowego	563.108,40zł.	
b/budynki poszpitalne	726.623,45zł.	
c/budynek Pow. Ośrodka Zdrowia w Lipieniccach	90.000,00zł.	
d/place zabudowane	59.492,00zł.	
e/inne grunta	37.824.50zł.	1.477.048.35zł.

2. Inwentarz ruchomości:

a/inwentarz żywy	1.600,00zł.	
b/tabor i inwentarz zarządu drogowego	74.127,28zł.	
c/inwentarz biurowy	31.636,42zł.	
d/inne ruchomości	32.994.72zł.	140.358.42zł.

3. Inwentarz lokat:

a/papiery wartościowe	4.400,00zł.	
b/fundusz zakładowy Powiatowej Komunalnej Kasy Oszczędności	295.649,43 zł.	
c/Pomorskie Kamieniołomy Samorządowe	20.000.00 zł.	320.049.43zł.
		1.937.456,20zł.

B.Pasywa:

Długi długoterminowe:

1/Pożyczka od Ewangielickiej Gminy Kościelnej w Czersku,zaciągnięta na kupno gruntów pod budowę linji kolejowej Chojnice - Lipusz	6.296,30 zł.
2/Pożyczka z Powiatowej Komunalnej Kasy Oszczędności w Chojnicach,zaciągnięta na budowę dróg w powiecie chojnickim	23.251,10 zł.
3/Pożyczka z "Die Danzig" w Gdańsku,zaciągnięta na powiększenie gmachu urzędowego	9.879,18 zł.
4/Pożyczka z Powiatowej Komunalnej Kasy Oszczędności w Chojnicach,zaciągnięta na budowę dróg w powiecie chojnickim	7.524,16 zł.
5/Pożyczka z Polskiego Banku Komunalnego w Warszawie,zaciągnięta na budowę drogi powiatowej Brzeźno - Upiłka	7.500,00 zł.
6/Pożyczka z Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie,zaciągnięta na budowę drogi powiatowej Brzeźno - Upiłka	141.643,40 zł.
Razem	196.094,14 zł.
A.Aktywa	1.937.456,20 zł.
B.Pasywa	196.094,14 zł.
Majątek	1.741.362,06 zł.

R O Z D Z I A Ł IV.

Przedsiębiorstwa.

Powiatowa Komunalna Kasa Oszczędności.

W skład Rady Powiatowej Komunalnej Kasy Oszczędności wchodzili w roku sprawozdawczym:

Przewodniczący: Kopicki Feliks, adwokat i notarjusz z Chojnic,

Członkowie Rady: Bonin Franciszek, dyrektor Powiatowej Kasy Chorych z Chojnic, Główczewski Jan, ziemianin z Jeziorek, Kropidłowski Damazy, rolnik z Przyjaźni, Wróblewski Leonard, kupiec z Brus.

Naczelnikiem Kasy: Polachowski Stanisław.

Rok 1930/31 to ciężki rok dla społeczeństwa. Po latach wysokiej konjunktury 1927 i 1928 nastąpiła w roku 1929 depresja, która, potęgując się z miesiąca na miesiąc, przyjęła rozmiary poważnego kryzysu gospodarczego.

Gwałtowne załamanie się równowagi na rynkach światowych ~~towych~~ nie mogło pozostać bez wpływu na kształtowanie się życia finansowego powiatu temwięcej, że powiat chojnicki jest prawie że czysto rolniczy. Pomimo to stan wkładów oszczędnościowych zmniejszył się tylko o 13.000,-zł. Jest to do zawdzięczenia Dyrekcji Kasy, która wiernie swej tradycji poświęciła specjalną uwagę krzewieniu idei oszczędnościowej a przedewszystkiem wśród młodzieży stanowiącej pod tym względem najbardziej podatny element, a której wychowanie w duchu gospodarności i oszczędności jest najlepszą gwarancją świetnej przyszłości gospodarczej naszego kraju.

Stan właścicieli kont wkładów według zawodów przedstawiał się w dniu 31. grudnia 1930r. następująco:

	Ilość kont	Suma w złotych	
1/Młodzież szkolna i dzieci	977	65.746	48
2/Studenci szkół wyższych	10	198	21
3/Urzędnicy publiczni,łącznie z wojskowymi i duchowieństwem	154	73.113	42
4/Urzędnicy i pracownicy prywatni w rolnictwie,przemyśle i handlu	96	44.327	86
5/Funkcjonarjusze niżsi,woźni,gońcy /publiczni i prywatni/	12	492	55
6/Emeryci i inwalidzi	38	5.297	61
7/Rzemieślnicy samodzielni	303	99.091	98
8/Kupcy samodzielni	248	163.365	99
9/Przemysłowcy	83	37.872	67
10/Rolnicy samodzielni	839	279.096	75
11/Wolne zawody	251	43.961	28
12/Robotnicy wykwalifikowani i niewykwalifikowani	132	45.209	69
13/Służba domowa	90	8.540	93
14/Inne zawody	130	90.437	06
15/Bez zawodu	274	211.261	57
16/Spółdzielnie	13	7.303	60
17/Spółki z ogr.odp.,spółki akcyjne i t.p.	14	1.640	91
18/Organizacje społeczne,dobroczynne i t.p.	184	22.110	96
	3848	1.139.069	52

B I

Powiatowej Komunalnej Kasy Oszczęd-

Stan czynny /Aktywa/

L.p.	Wyszczególnienie		zł.	gr.
1	Kasa /gotówka/		25.219	99
2	Rachunki bieżące w Instytucjach Kredytowych:			
	a/w Banku Polskim	96.537,86		
	b/w Bankach Państwowych	-		
	c/w Pocztowej Kasie Oszczędności	6.199,90		
	d/w instytucjach kredytowych komunalnych	15.371,96		
	e/w innych instytucjach kredytowych	-	118.109	72
3	Papiery wartościowe własne			
	a/państwowe	22.758,64		
	b/komunalne	-		
	c/inne	19.087.50	41.846	14
4	Papiery wartościowe funduszów rezerwowych:			
	a/państwowe	1.959,02		
	b/komunalne	27.600,00		
	c/inne	2.500.00	32.059	02
5	Weksle zdyskontowane		1.202.182	57
6	Pożyczki na skrypty dłużne		138.098	22
7	Pożyczki na rachunkach bieżących na zastaw:			
	a/papierów wartościowych	-		
	b/innych wartości:książeczek oszczędn., sum hipotecznych,towarów i t.p.	555.404.13	555.404	13
8	Pożyczki terminowe na zastaw:			
	a/papierów wartościowych	10.300,00		
	b/innych wartości /książeczek oszczędn., sum hipotecznych,towarów i t.p.	-	10.300	00
9	Pożyczki hipoteczne:			
	a/na nieruchomości miejskie	258.066,50		
	b/na nieruchomości ziemskie wszelkie /na weksle,skrypty dłużne i t.p./	124.114.99	382.181	49
10	Pożyczki komunalne/udzielone przez Kasę/:			
	a/Powiatowym Związkom Komunalnym	-		
	b/gminom wiejskim	-		
	c/gminom miejskim	-		
	d/gminnym kasom pożyczkowo-oszczędn.	-		
	e/komunalnym kasom oszczędn./powiatowym i miejskim	-	-	
11	Ruchomości			
	wartość początkowa zeszłoroczna	19.834,72		
	10% amortyzacja	1.983.47	17.851	25
	wartość końcowa	17.851,25		
12	Nieruchomości/włączn.fabryki lnu/			
	wartość początkowa	126.215,75		
	2% amortyzacja od zł.95.567,17 zł.	1.911,34	124.304	41
	wartość końcowa	124.304,41		
13	Różne sumy przechodnie		39.067	31
14	Strata		-	
		Razem	2.686.624	25
	a/Gwarancje udzielane przez Kasę		-	
	b/Weksle do inkasa		36.775	15
		Razem	2.723.399	40
	c/Depozyty /nasze/		-	
		Razem	2.723.399	40

L A N S

nośoi na dzień 31.grudnia 1930r.

Stan bierny /Pasywa/

L. p.	Wyszczególnienie			zł.	gr.
1	Kapitał zakładowy			295.649	43
2	Fundusz rezerwowy			59.007	15
3	Inne rezerwy:				
	a/Fundusz wyrównawczy		4.346,47		
	b/ " wątpliwych pretensyj		35.338,98		
	c/ " emerytalny		21.034,51	60.719	96
4	Wkłady instytucyj państwowych, samorządowych i innych prawno-publicznych/Kasy Chorych, Izby Przemysłowo-Handlowe i t.p./				
	a/bezterminowe		-		
	b/terminowe		-	-	
5	Wkłady osób fizycznych i firm prywatnych:				
	a/bezterminowe		494.815,25		
	b/terminowe do 3-ch miesięcy		461.356,17		
	c/terminowe ponad 3 miesiące i warunkowe		242.898,10	1.199.069	52
6	Salda kredytowe rachunków bieżących instytucyj państwowych, samorządowych i innych prawno-publicznych			-	
7	Salda kredytowe rachunków bieżących osób fizycznych i firm prywatnych			91.416	48
8	Redyskont weksli			317.243	90
9	Kredyty udzielone Kasie:				
	a/przez Państw.Bank Rolny	205.525,-			
	b/przez Bank Gosp.Krajowego	129.500,-	335.025,-		
	c/przez P.K.O.		-		
	d/przez instytucje kredytowe komunalne		105.000,-		
	e/przez inne instytucje kredytowe Ubezp.Kraj.		200.000,-	640.025	-
10	Zobowiązania hipoteczne			-	-
11	Różne sumy przechodnie			2.207	35
12	Czysty zysk			21.285	46
			Razem	2.686.624	25
	Różni /za udzielone gwarancje			-	-
	Różni za inkasa			36.775	15
			Razem	2.723.399	40
	Depozyty/obce/			-	-
			Razem	2.723.399	40

Rachunek strat

na dzień 31.grud-

Straty

L. p.	Wyszczególnienie		zł.	gr.
1	Procenty i prowizje/zapłacone i dopisane/		151.511	12
2	Koszty administracji:			
	a/osobowe	50.272,02		
	b/rzeczowe	9.691.38	59.963	40
3	Podatki i opłaty skarbowe		3.319	72
4	Straty na dłużnikach niewypłacalnych		-	-
5	Straty na kursie papierów wartościowych		1.145	75
6	Odpisy amortyzacyjne			
	a/od nieruchomości	1.911,34		
	b/od ruchomości	1.983.47	3.894	81
7	Inne		-	-
8	Czysty zysk		21.285	46
			241.120	26

Wyszczególnienie

Do # 1 strat Procenty i prow.		do # 1 zysków Procenty i prow.	
1/od wkładów oszczędn.	87.175,94	1/z hipotek	37.144,88
2/ " redyskontu	22.653,88	2/" weksli	79.196,58
3/ " należytości bank.	37.265,09	3/" dyskontu	42.997,49
4/ " rach.bieżących	4.357,91	4/" skrypt.dłużn.	11.078,77
5/różne	43,30	5/" pożyczek term.	391,48
6/prowizje	15.00	6/" rach.bieżących	53.417,57
	151.511.12	7/" należytości bank.	4.212,28
		8/" papierów wartościow.	4.222,25
		9/różne	684,96
		10/prowizje	2.185.06
			235.531.32

i zysków

nia 1930r.

Zyski

L. p.	Wyszczególnienie	zł.	gr.
1	Procenty i prowizje/otrzymane/	235.531	32
2	Zysk na kursie papierów wartościowych	-	-
3	Inne z administr.nieruchomości	4.443	19
4	Straty	1.145	75
	Razem	241.120	26

Z czystego zysku przekazano:

	zł.	gr.
1.do funduszu rezerwowego		
2.do innych rezerw /jakich/		
a/fundusz zasobowy	17.285	46
b/na rozwinięcie propagandy oszczędności	2.000	00
c/na cele społeczne	2.000	00
3.do dyspozycji władz samorządowych na cele użyteczności publicznej		
4.		
5.		
Razem	21.285	46

R O Z D Z I A Ł V.

Działalność administracyjna.

A. Statystyka.

Powiat chojnicki obejmuje okrągło 1877 km², jest co do obszaru największym z powiatów Pomorza i wogóle województw zachodnich.

Z powierzchni tej zajmują:

1/Lasy państwowe i pryw., grunty leśne, zalesione i niezalesione	74,986,80,09 ha	t.j. 39,95%
2/Ziemia orne i ugóry	73,580,87,10 ha	t.j. 39,20%
3/Jeziora, stawy, rzeki, place niezabudowane, cmentarze, drogi i t.p.	23.285,88,33 ha	t.j. 12,41%
4/Łąki	8,578,02,99 ha	t.j. 4,57%
5/Pastwiska naturalne	6,255,06,95 ha	t.j. 3,33%
6/Ogrody owocowe i warzywne	1,009,46,13 ha	t.j. 0,54%
razem	187.696,11,59 ha	t.j. 100,00%

Powiat liczy obecnie mieszkańców 71.886, w tem 12% narodowości niemieckiej, zaś gęstość zaludnienia wynosi 39 na km², co stanowi najsłabsze zaludnienie w województwach zachodnich. Jest to gęstość zaludnienia powiatu dziśnieńskiego, najbardziej na północny wschód położonego powiatu Polski. Przesądza to zarazem o ubóstwie powiatu chojnickiego, które oczywiście spowodowane jest głównie nieurodzajnością gleby. Klimat jest również niekorzystny; to też powiat chojnicki wykazuje najwyższy na Pomorzu odsetek nieużytków, na których conajwyżej wyrośnie słaby zresztą las iglasty. Przyrodnicze warunki powodują zatem, że powiat jest ubogi i na skutek tego trudny do administrowania.

Dalszą trudność powoduje rozległość granicy z Rzeszą Niemiecką, z którą powiat chojnicki sąsiaduje na przestrzeni 125 klm. Zachodnia część powiatu jest szczególnie słabo zaludniona, wykazuje bowiem mniej niż 20 mieszkańców na km², co spotykamy dopiero w powiatach województwa poleskiego.

Liczba ludności według spisu przeprowadzonego w dniu 1. lipca 1927r., wynosi ogółem 71.886 mieszkańców,

z czego jest Polaków	63.106	t.j.	87,79 %
" " Niemców	8.670	"	12,05 %
" " Żydów	79	"	0,11 %
" " innych narodowości	31	"	0.05 %
	71.886	t.j.	100%

z tego jest:

wyznania rzymsko - katolickiego	69.096	t.j.	96,12 %
" ewangielickiego	2.687	"	3,74 %
" grecko - katolickiego	24	"	0,03 %
" mojżeszowego	79	"	0.11 %
	71.886	t.j.	100%

Na powiat chojnicki składają się obecnie: 2 miasta /Chojnice i Czersk/,86 gmin wiejskich i 35 obszarów dworskich.

Gminy wiejskie i obszary dworskie złączone są w 27 wój - tostwach i 26 urzędach stanu cywilnego.

B. D R O G I .

Sprawy związane z budową i utrzymaniem dróg reguluje ustawa z dnia 10.grudnia 1920r.o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej /Dz.U.Rz.P.Nr.6/21 poz.32/.

W myśl art.1 tej ustawy drogi publiczne dziela się na następujące kategorje:

1/drogi państwowe,mające znaczenie ogólno-państwowe i uznane za takie przez Sejm;

2/drogi wojewódzkie,mające znaczenie ekonomiczno-komunikacyjne dla województw i zaliczone do tej kategorji przez uchwałę wojewódzkiego związku samorządowego;

3/drogi powiatowe,mające znaczenie ekonomiczno-komunikacyjne dla powiatu i zaliczone do tej kategorji przez uchwałę Sejmiku Powiatowego;

4/drogi gminne,do których należą drogi publiczne nie zaliczone do jednej z trzech poprzednich kategoryj,a uznane za drogi gminne uchwałą Rady Gminnej,wzgl.miejskiej,oraz ulice i place miejskie,trybem powyższym za drogi gminne uznane.

Drogi państwowe

Sieć dróg państwowych w powiecie chojnickim obejmuje według ustawy z dnia 10.grudnia 1920r./Dz.U.Rz.P.Nr.6/21 poz.32/następujące drogi:

L. p.	Nazwa drogi	Długość w km.
1	Chojnice - Nowawieś - Nakło	15.960
2	Chojnice - Silno - Terespol	11.722
3	Chojnice - Brusy - Kościerzyna	33.239
4	Czarnawoda - Chojnice - Granica Państwa	39.467
		razem 100.388

Jako dojazd kolejowy do drogi państwowej uznany został dojazd kolejowy w Rytlu o długości 1.734 klm.,za który Dyrekcja Kolei Państwowych w Gdańsku ponosi 1/3 kosztów utrzymania.

Sieć dróg państwowych obejmuje:

a/62.655 klm.dróg dawniej powiatowych,

b/39.467 klm.dróg dawniej prowincjonalnych.

Bezpośredni zarząd wszystkich dróg państwowych spoczywa w ręku Wydziału Powiatowego. Stan ten opiera się co do dróg dawniej powiatowych na art.38 ustawy drogowej, zaś co do dróg dawniej prowincjonalnych na uchwale Sejmiku Wojewódzkiego z 27.listopada 1925r., zatwierdzonej reskryptem Ministerstwa Robót Publicznych z 16.listopada 1926r.l.XI - 2903, i uchwale Sejmiku Powiatowego z dnia 22. kwietnia 1927r.

Fundusze na utrzymanie dróg państwowych przekazuje Krajowy Związek Komunalny z funduszów ustalonych w budżecie państwowym i przekazywanych Wydziałowi Powiatowemu ze Skarbu Państwa po myśli § 37 ustawy z dnia 10.grudnia 1920r.

Wydział Powiatowy otrzymał w roku budżetowym 1930/31

a/na administrację i utrzymanie dróg państw.
dawniej powiatowych 62.755,40 zł.

b/na administrację i utrzymanie dróg państw.
dawniej prowincjonalnych 41.001.71 zł.

razem 103.757,11 zł.

/Dane o wydatkach na utrzymanie i budowę dróg państwowych zawiera załączony wykaz gospodarki drogowej/.

Drogi wojewódzkie

Sieć dróg wojewódzkich w powiecie chojnickim obejmuje według uchwał Sejmiku Wojewódzkiego z dnia 3.stycznia 1923r.i 27.listopada 1925r.następujące drogi:

L. p.	Nazwa drogi	Długość w km.
1	Chojnice - Sławęcin - Pamiętowo	12.600
2	Chojnice - Lipienice - granica niemiecka	47.209
	razem	59.809

Sieć dróg wojewódzkich obejmuje:

a/12.600 km.dróg dawniej powiatowych,

b/47.209 km.dróg dawniej prowincjonalnych.

Bezpośredni zarząd wszystkich dróg wojewódzkich spoczywa w ręku Wydziału Powiatowego. Opiera się to co do dróg dawniej powiatowych na art.38 ustawy drogowej, zaś co do dróg dawniej prowincjonalnych na uchwale Sejmiku Wojewódzkiego z 27.listopada 1925r. i uchwale Sejmiku Powiatowego z dnia 22.kwietnia 1927r.

Fundusze na utrzymanie dróg wojewódzkich przekazuje Krajowy Związek Komunalny z funduszów ustalonych w budżecie Pomorskiego Krajowego Związku Komunalnego.

Wydział Powiatowy otrzymał w roku budżetowym 1930/31:

a/na administrację i utrzymanie dróg wojewódzkich dawniej powiatowych 18.900,- zł.

b/na administrację i utrzymanie dróg wojewódzkich dawniej prowincjonalnych 70.923,10 zł.

razem 89.823,10 zł.

/Dane o wydatkach na utrzymanie i budowę dróg wojewódzkich zawiera załączony wykaz z gospodarki drogowej/.

Drogi powiatowe

Sieć dróg powiatowych na terenie powiatu chojnickiego obejmuje według uchwały Sejmiku Powiatowego z dnia 24.sierpnia 1923r.następujące drogi:

L. p.	Nazwa drogi	Długość w km.
1	Silno - Objezierze	4.600
2	Silno - Ostrowite - Ciechocin	7.249
3	Czersk - Wiele - Leśno	30.759
4	Brusy - Kosobudy	2.570
5	Brusy - Chociński Młyn - Konarzyny	23.271
6	Chojnice - Angowice - Ogorzeliny	9.600
7	Czersk - Gotelp	3.062
8	Czersk - Łęgbąd	10.084
9	Zamarte - Kamionka	1.700
10	Konarzyny - Żychce	3.928
11	Nowa Karczma - Nowydwór	0.735
12	Konarzyny - Granica Państwa	0.211
13	Brzeźno - Prądzona	1.500
14	Granica Państwa - Brzeźno	2.500
15	Granica Państwa - Brzeźno - Upiłka	15.334
16	Męcikał - Czernica	0.725
	razem	122.828

Bezpośredni zarząd wszystkich dróg powiatowych spoczywa w ręku Wydziału Powiatowego. Opiera się to na art. 38 ustawy drogowej.

Budowa i utrzymanie dróg powiatowych dokonywa się z funduszów powiatowego związku samorządowego. Fundusze te tworzy się ze źródeł ogólno - samorządowych i z opłat specjalnych na ten cel przeznaczonych, a uchwalonych przez Sejmik Powiatowy. Pozatem otrzymuje Powiatowy Związek Komunalny na utrzymanie dróg powiatowych subwencję krajową, która w roku sprawozdawczym wynosiła 100,- zł. na 1 km.

/Dane o wydatkach na utrzymanie i budowę dróg powiatowych zawiera załączony wykaz z gospodarki drogowej/.

S P R A W O Z D A N I E

z wykonanych robót i wydatkowanych sum na budowę i utrzymanie dróg
za rok 1930/31.

L. p.	Oznaczenie szos	Opis szos: długość km.	Opis szos: szerokość w koronie mtr.	Opis szos: szerokość jezdni mtr.	Opis szos: rodzaj nawierzchni gruntowa, bita brukowana	Opis szos: grubość nawierzchni mtr.	Rodzaj wykonanej roboty	Miejsce odcinek gdzie prace wykonano	Długość odcinka drogi o nawierzchni uporządkowanej	Prace wykonano: zużyto a/kamienia lub szabru b/żwiru m3 c/cementu	Prace wykonano: pobudowano, przebudow. nawierzchni drogowej bitej lub brukow. m2	Uporządkowano rowów mb.	Zatrudniono: robotników kwalifikowanych dni	Zatrudniono: robotników niekwalifikowanych dni	Zatrudniono: furmanek dni	Wydatkowano na: robociznę i administrację zł.	gr.	Wydatkowano na: materjały zł.	gr.	Wydatkowano na: Razem zł.	gr.
	A.Drogi państwowe																				
1	Chojnice - Nakło	15.960	9,50	4,50	bita	0,10-0,18	czyszczenie rowów i bankietów	na całej przestrzeni	15.960	a/ 0,75 b/ 406	-	25.000	900	-	-	4.562	38	1.998	95	6.561	33
2	Chojnice - Terespol	11.722	9,00	4,50	bita	0,10-0,18	czyszczenie rowów, łatanie dziur i pokrycie żwirem	86,0 - 90,0 80,0 - 80,5	7.222 4.500	a/ 26 b/ 266 c/ 15 ton		22.000	900	680	292	5.167	28	4.787	16	9.954	44
3	Chojnice - Kościerzyna	33.239	8,00	4,50	bita	0,10-0,18	czyszczenie rowów nowa powłoka	na całej przestrzeni 2,3 - 3,260 8,135- 8,230 11,955- 12,420 24,950- 26,020	30.649 2.590	a/ 800 b/ 783,5	3.670 16.515	40.000	1800	1500	870	19.239	03	30.052	03	49.291	06
4	Droga dojazdowa Rytel	1.734	8,00	5,50	bita	0,20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-		-	
5	Czarnawoda - Granica Państwa	39.467	13,00	5,00	bita	0,18-0,20	czyszczenie rowów łatanie dziur, nowa powłoka	na całej przestrzeni 67,550- 68,900 69,200- 69,800 57,300- 60,0 63,4 - 66,825 52,7 - 55,0 60,0 - 61,7	29.392 10,075	a/ 360 b/ 1334 c/ 71,5 ton	1.950 9.750	70.000	2400	2700	1580	23.282	88	21.509	70	44.792	58
	Razem	102.122							83.223 17.165	a/ 1.187 b/ 2.790 c/ 86,5 ton	5.620 26.265	157.000	6000	4880	2742	52.251	57	58.347	84	110.599	41
	B.Drogi wojewódzkie																				
1	Chojnice - Sławęcin	12.600	8,00	4,00	bita	0,10-0,18	czyszczenie rowów i bankietów nowa powłoka	na całej przestrzeni 4,7 - 5,6 7,780- 9,4 10,8 - 11,010	9.870 2.730	a/ 993 b/ 416	2.730 10.920	24.000	600	780	1200	4.932	75	14.109	56	19.042	31
2	Chojnice - Wojsk	47.209	8,00	5,50	bita	0,10-0,18	łatanie dziur i pokrycie żwirem nowa powłoka	0,7 - 1,392 18,7 - 19,4 22,6 - 24,9 30,0 - 40,0 5,1 - 7,1 7,6 - 7,822	40.295 6,914	a/ 544 b/ 1.093 c/ 15 ton	1.190 6.545	60.000	2400	1800	1800	30.887	05	44.634	35	75.521	40
	Razem	58.809							50.165 9.644	a/ 1.537 b/ 1.509 c/ 15 ton	3.920 17.465	84.000	3000	2580	3000	35.819	80	58.743	91	94.563	71

L. p.	Oznaczenie szos	Opis szos: długość km.	szerokość w koronie mtr.	szerokość jezdni mtr.	rodzaj nawierzchni, gruntowa, bita, brukowana	grubość nawierzchni	Rodzaj wykonanej roboty	Miejsce odcinka gdzie prace wykonano	Długość odcinka drogi o nawierzchni uporządkowanej	Prace wykonano: zużyto a/kamienia lub szabru b/żwiru m³ c/cementu	pobudow. przebud. nawierzchni drogowej bitej lub brukowan. m²	Uporządkowano rowów mb.	Zatrudniono: robotników kwalifikowanych dni	robotników niekwalifikowanych dni	furmanek dni	Wydatkowano na: robociznę i administrację zł.	gr.	materjały zł.	gr.	Razem zł.	gr.
	C.Drogi powiatowe																				
1	Silno - Objezierze	4.600	8,00	4,00	bita	0,10 - 0,18	dostawa 78 m³ żwiru	na całej przestrzeni	-	-	-	-	300	-	-	1.999	00	5.259	93	7.258	93
2	Silno - Ostrowite - Ciechocin	7.249	8,00	4,00	bita	0,10 - 0,18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-		-	
3	Czersk - Wiele-Leśno	30.759	8,00	4,00	bita	0,10 - 0,18	czyszczenie rowów i bankietów	na całej przestrzeni	30.759	a/ 1,5 b/ 487	-	60.000	300	-	-	4.000	49	5.703	15	9.703	64
4	Brusy - Kosobudy	2.570	8,00	4,00	bita	0,10	czyszczenie rowów i bankietów nowa powłoka	1,014 - 1,846 2,350 - 2,570	1.518 1.052	a/ 334 b/ 175	1.080 4.320	4.500	1200	420	700	6.899	80	5.719	14	12.618	94
5	Brusy -Chociński Młyn-Konarzyny	23.271	8,00	4,00	bita	0,10 - 0,18	czyszczenie rowów i bankietów nowa powłoka	24,100 - 24,300 24,900 - 25,312	22.659 0,612	a/ 169,75 b/ 349,5	0.611 2.444	30.000	600	340	600	5.099	78	4.268	27	9.368	05
6	Chojnice - Angowice - Ogorzeliny	9.600	8,00	4,00	bita	0,10 - 0,18	czyszczenie rowów i bankietów nowa powłoka	2,722 - 3,550 3,616 - 4,828	7,560 2,040	a/ 566 b/ 428	1.440 5,760	14.000	600	850	1200	9.951	36	11.872	20	21.823	56
7	Czersk - Gotelp	8.062	8,00	4,00	bita	0,10 - 0,18	czyszczenie rowów i bankietów	na całej przestrzeni	8,062	a/ 4 b/ 170	-	16.000	300	-	-	2.235	67	1.835	38	4.071	05
8	Czersk - Lęgbąd	10.084	8,00	4,00	bita	0,10 - 0,18	czyszczenie rowów nowa powłoka	20,5 - 20,1	9,484 0,600	a/ - b/ 575 c/ 155	1.022 9.850	15.000	1800	3400	850	29.352	62	17.008	62	46.361	24
9	Zamarte - Kamionka	1.700	8,00	4,00	bita	0,10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		911	21	911	21
10	Konarzyny - Żychce	3.928	8,00	4,00	bita	0,10	czyszczenie rowów nowa powłoka	0,0 - 1,970	1.958 1.970	a/ 771 b/ 245	1.970 7.880	7.000	500	1000	870	10.209	42	21.042	97	31.252	39
11	Nowakarczma-Nowydwór	0.735	8,00	4,00	bita	0,10	czyszczenie rowów	na całej przestrzeni	0,735	a/ - b/ 16	-	700	100	-	-	2.031	87	3.646	55	5.678	42
12	Konarzyny - Granica Państwa	0,211	8,00	3,50	bruk	0,15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-		-	
13	Brzeźno - Prądzona	1.500	8,00	3,50	bruk	0,15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-		-	

L. p.	Oznaczenie szos	Opis szos: Długość km.	Opis szos: szerokość w koronie mtr.	Opis szos: szerokość jezdni mtr.	Opis szos: rodzaj nawierzchni gruntowa, bita, brukowana	Opis szos: grubość nawierzchni mtr.	Rodzaj wykonanej roboty	Miejsce odcinka gdzie prace wykonano	Długość odcinka drogi o nawierzchni uporządkowanej	Prace wykonane: zużyto a/kamienia lub szabru b/żwiru m3 c/cementu	Prace wykonane: pobudow. przebud. nawierzchni drogowej bitej lub brukow. m2	Prace wykonane: uporządkowano rowów mb.	Zatrudniono: robotników kwalifikowanych dni	Zatrudniono: robotników niekwalifikowanych dni	Zatrudniono: furmanek dni	Wydatkowano na: robociznę i administrację zł.	gr.	Wydatkowano na: materjały zł.	gr.	Wydatkowano na: Razem zł.	gr.
14	Granica Państwa - Brzeźno	2.500	8,00	3,50	bita	0,10 - 0,12	czyszczenie rowów i bankietów	na całej przestrzeni	2.500	a/ - b/ 2	-	2.000	10	-	-	248	72	1.842	68	2.091	40
15	Granica Państwa - Brzeźno - Upiłka	15.334	8,00	3,50	bita	0,10	czyszczenie rowów i bankietów	na całej przestrzeni	15.334	a/ 2 b/ 379,75	-	30.000	260	-	-	1.999	91	-		1.999	91
16	Męcikał - Czernice	0,725	6,00	6,00	glinianka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-		-	
	Razem	122.828							100.569 6.274	a/ 1848 b/ 2827 c/ 155	6.123 30.254	179.200	6000	6010	4220	74.028	64	79.110	09	153.138	73
	<u>Budowa nowych dróg</u>																				
1	Swornegacie - Chociński Młyn	0,600	8,00	5,00	beton.	0,20	0,600 mb.x 5 m szerokości systemem betonowym		0,600	a/ - b/ 750 c/ 195 ton	-	-	-	720	850	6.709	02	30.740	00	37.449	02
2	Borzyszkowy-Lipienice	4,000	7,00	3,50	bita	0,10	nowa powłoka	0,0 - 4,0	4,000	a/ 4.028 b/ 700	4.000	8.000	300	6200	700	30.872	45	19.115	20	49.987	65
	Razem	4.600							4,600	a/ 4.028 b/ 1.450 c/ 195 ton	4.000	8.000	300	6920	1550	37.581	47	49.855	20	87.436	67

Współczesne warunki życia społecznego,zależne od stopniowych, ale stale postępujących przemian,jako to zagęszczenie ludności, wzrost i rozwój w ośrodkach miejskich,powolne przechodzenie rolnictwa na stopę przemysłową,dążenie do zwiększenia wydajności pracy, nakładają na związki samorządowe obowiązek rozważania kwestji dalszej budowy odpowiednich dróg bitych.

Doprowadzenie sieci dróg w powiecie chojnickim do stanu choćby innych powiatów województwa pomorskiego,to jedno z najpilniejszych zadań i obowiązków samorządu powiatowego jak i wojewódzkiego.Podczas gdy inne powiaty województwa pomorskiego mają dość gęstą sieć drogową,to powiat chojnicki jej nie ma.

Zatem należałoby przystąpić bezzwłocznie oprócz budowy dróg w części poczłuchowskiej - do budowy dalszych dróg bitych i w innych częściach powiatu chojnickiego.

Jedną z najpilniejszych tego rodzaju budowli jest budowa drogi bitej z Karsina przez Górki - Borsk - Wdzydze Tucholskie w kierunku północno - wschodnim na osadę Kruszyn około wschodniego cypla jeziora Wdzydzkiego przez Olpuch do Stawisk.

Wobec tego jednak,że rozmiar oraz koszt naprawy istniejących dróg powiatowych przerasta już granice zdolności płatniczej ludności powiatu chojnickiego,budowa tej drogi winna oprzec się na zbiorowym wysiłku i ofiarach materjalnych całej ludności województwa pomorskiego,aby zmniejszyć do możliwych granic ciężary finansowe tak ubogiego powiatu jakim jest powiat chojnicki.

Stanowisko to uzasadnia się tem,że droga ta nabrałaby charakteru dróg wojewódzkich,ponieważ złączyłaby w najprostszym kierunku trzy pomorskie miasta Tucholę,Czersk z Kościerzyną,odległe od siebie po istniejących drogach bitych i to:Tuchola o 90 klm.w kierunku przez Chojnice i Lipusz i o 88 km.przez Czersk,Lubnie i Lipusz;zaś Czersk o 61,5 km.przez Lubnie i Lipusz.

Po wybudowaniu nowej drogi z Karsina do Stawisk odległość od Czerska do Kościerzyny wyniesie tylko 42 km.,zaś od Tucholi do Kościerzyny 68 klm.

Z wybudowaniem tego odcinka drogi powstanie szereg skrótów w komunikacji drogowej Pomorza z innemi Województwami Rzeczypospolitej.Tak n.p.z Koronowa do Kościerzyny przez Tucholę i Chojnice jest 128 km.zaś przez Tucholę,Czersk,Karsin,Stawiska tylko 108 km.

Droga ta byłaby jedną z głównych i najprostszych arteryj komunikacyjnych pomiędzy miastami przemysłowemi zachodniej Polski,jak Bydgoszczą,Toruniem,Poznaniem i t.d.a Gdynią.Ruch samochodowy pomiędzy zachodnią Polską a Gdynią,który odbywa się obecnie w znacznej mierze przez terytorjum wolnego miasta Gdańska;po wybudowaniu projektowanego odcinka drogi,można będzie skierować przez zupełnie polskie okolice,omijając Gdańsk.Wpłynie to na rozwój rolnictwa przemysłu i handlu w tych z Niemcami graniczących powiatach.

Nie ulega wątpliwości,że ogromnie ważne dla Państwa Polskiego wybrzeże morskie nabrałoby przez wybudowanie tej drogi o wiele większego znaczenia.Powiaty przez które prowadziłaby omawiana droga posiadają b.piękne,górzyste,w wielkie lasy obfitujące okolice zwane za czasów niemieckich "Kaszubską Szwajcarją".Wybudowanie tej drogi jest konieczne również ze względu na zwiększający się z roku na rok napływ letników w sezonie letnim.

To też Wydział Powiatowy wystąpił w roku 1930 do Starostwa Krajowego o wybudowanie tej drogi z funduszów Krajowego Związku Komunalnego.Wniosek Wydziału Powiatowego został przychylnie potraktowany tak przez władze wojewódzkie jak i centralne.W budżecie Ministerstwa Rob.Publ.jak i budżecie Pomorskiego Wojewódzkiego Związku Komunalnego na rok 1931/32 przewidziany jest kredyt na budowę tej drogi i rozpoczęcie budowy nastąpi po zatwierdzeniu budżetu wzgl.uzyskaniu zapomogi z Ministerstwa.

DROGI GMINNE.

Jednem z najważniejszych a bardzo kosztownych zadań gmin wiejskich jest niewątpliwie budowa i utrzymanie dróg gminnych. Wskutek zastoju prac w czasie wojny światowej drogi gminne zostały bardzo zniszczone.Obecnie Wydział Powiatowy dąży do przeprowadzenia gruntownej reperacji tych dróg oraz w miarę możliwości do budowy nowych dróg umocnionych.

Jednakowoż wobec zwiększenia się rok rocznie wydatków na naprawę dróg państwowych,wojewódzkich i powiatowych,pozostających w zarządzie Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego oraz trudności finansowych,nie może Powiatowy Związek Komunalny udzielić większych zasiłków gminom wiejskim na uporządkowanie dróg gminnych.

Jedyną możliwością racjonalnej konserwacji i wykonywania najniezbędniejszych robót przy remoncie dróg gminnych przez zarządy gminne na przyszłość będzie wprowadzenie przez gminy statutu o świadczeniach drogowych w naturze,które daje gminie jedyną możliwość - przy obecnym systemie podatkowym nakładania na mieszkańców gminy dla utrzymania dróg gminnych obowiązku świadczeń drogowych w robociźnie pieszej i środkach przewozowych.

Dla ułatwienia gminom wiejskim robót drogowych Sejmik Powiatowy uchwalił zasady organizacji drogowej na drogach gminnych w powiecie chojnickim oraz instrukcję dla wykonania najniezbędniejszych robót przy remoncie tych dróg.Ponadto Wydział Powiatowy opracował wzorowy statut o świadczeniach drogowych w naturze,według którego to projektu korporacje gminne uchwalają odnośne statuty.

Jak z powyższego wynika,Chojnicki Powiatowy Związek Komunalny poczynił temsamem pierwszy krok do wykonania tych obowiązków przez powiatowe związki komunalne,które ustawa drogowa z 10.grudnia 1920r.w art.12 na te związki nakłada.

C. O Ś W I A T A.

1/ Szkolnictwo powszechne.

Nadzór nad szkolnictwem powszechnem w powiecie chojnickim sprawują Inspektorowie Szkolni 1/Stanisław Grochowski w Chojnicach, 2/Jan Hoffmann w Brusach.

Jako ciało doradcze służy im zgodnie z ustawą Powiatowa Rada Szkolna, w której skład wchodzą:

jako członkowie:

1/Hołoga Władysław - kierownik firmy Ceres-z Brus,
2/Kaletta Jan - hotelista - z Chojnic,
3/Konitzer Aleksander - budowniczy - z Czerska,
4/Piechowski Jan - rolnik - z Kosobud,
5/Ks.dziekan Schulz Alfons - proboszcz - z Konarzyn,

jako zastępcy:

1/Kiedrowski Augustyn - rolnik - z Brzeźna,
2/Ks.Kanonik Makowski Bolesław-proboszcz - z Chojnic,
3/Ostrowski Józef - drogerzysta - z Czerska,
4/Ulandowski Antoni-Naczelny sekr.Prokuratury z Chojnic,
5/Rożek Józef - rolnik - z Żabna.

Pozatem istnieją przy każdej szkole Miejscowe Rady Szkolne sprawujące nadzór nad gospodarczemi sprawami poszczególnych szkół.

Szkół powszechnych istnieje w powiecie chojnickim 107 i to:

Rodzaj szkół	Razem	1 kl.	2 kl.	3 kl.	4 kl.	5 kl.	6 kl.	7 kl.
Szkół z wykładowym językiem polskim	100	49	24	12	5	4	-	6
" " niemieckim	7	3	3	1	-	-	-	-

Do szkół tych uczęszczało w dniu 1.grudnia 1930r.razem 10830 dzieci, z tego polsko-katolickich 9934, polsko-ewangielickich 33, niemiecko-katolickich 660, niem.-ewangielickich 203.

W szkołach powszechnych nauczało w dniu 1.grudnia 1930r. 249 nauczycieli, z tej liczby:

a/wyznania rzymsko-katolickiego 243
b/ " grecko - katolickiego 2
c/ " ewangielickiego 4

Dla zaspokojenia potrzeb szkolnych w powiecie brak po jednej klasie w Bądźmierowicach,Charzykowach,Chełmach Małych, Gockowicach,Legbądzie i Łubnej.Urzędowych mieszkań dla nauczycieli jest 150.Brak mieszkań dla nauczycieli 58,przeważnie jednakże dla nauczycieli tymczasowych,gdyż nauczyciele znajdujący się na stanowiskach kierowniczych prawie wszyscy posiadają mieszkania służbowe.

W wielu szkołach w powiecie przeprowadzono większe naprawy,jak przełożenie dachów,malowanie klas,postawienie parkanów i t.p.oprócz napraw mniejszych,bieżących.

Budynki szkolne zwłaszcza w obwodzie Inspektoratu szkolnego w Chojnicach,naogół znajdują się w dobrym stanie.Większego remontu wymaga jeszcze kilka szkół obwodu bruskiego.Gminy odnośne chętnie postarałaby się o gruntowne przeprowadzenie potrzebnych reperacyj,lecz nie posiadają odpowiednich środków pieniężnych, których zdobycie w obecnych trudnych warunkach gospodarczych jest niemożliwością.Przyznane zaś przez Wydział Powiatowy na tenże cel zasiłki nie są wystarczające.

Rozwój szkolnictwa w powiecie postępuje pomyślnie.Każde dziecko znajdujące się w wieku szkolnym,otrzymuje przepisaną naukę.Stopień organizacyjny szkół w powiecie jest przeważnie jeszcze niski,gdyż szkoły jednoklasowe przewyższają znacznie liczbę szkół więcejklasowych.Przeprowadzone celem osiągnięcia wyższego stopnia organizacyjnego komasacje szkół nie przyniosły pożądanego skutku.

Dziećmi w wieku przedszkolnym opiekują się ochronki,których jest 8 katolickich i jedna ewangielicka.Ostatnio uruchomiono nową ochronkę dla dzieci funkcjonarjuszów kolejowych.Ochronkę tą opłaca kasa P.K.P.

Od roku 1927 odbywają się z ramienia Wydziału Powiatowego wizytacje wszystkich szkół powszechnych w powiecie przeprowadzone przez lekarza powiatowego,w obecności inspektora szkolnego danego obwodu oraz wszystkich członków Rady Szkolnej Miejscowej odnośnej miejscowości.

Wizytacje te obejmują:

a/stan zdrowotny dzieci szkolnych oraz ich rozwój fizyczny,

b/higjenę szkoły,

c/wewnętrzny i zewnętrzny stan klas i budynków szkolnych oraz gospodarczych,

d/ogólny wygląd szkół i ich obejścia.

Po dokonanej wizytacji wygłasza lekarz powiatowy odpowiedni odczyt wzgl. referat i pogadankę w klasie,omawiając choroby,jak chronić się przed niemi,oraz o konieczności dbania o czystość.Spostrzeżenia swoje zapisuje ponadto do specjalnie zaprowadzonej księgi sanitarnej,znajdującej się w każdej szkole.Ponadto zdaje lekarz powiatowy ogólne sprawozdanie Radzie Szkolnej Powiatowej na najbliższem posiedzeniu.Wyniki przeprowadzonej wizytacji przedkładają Inspektoraty Szkolne na podstawie ksiąg sanitarnych Kuratorjum do wiadomości.

Stwierdzone podczas wizytacji niedomagania zostają podane do wiadomości Rad Szkolnych Miejscowych,które niedomagania te usuwają według możności oraz stojących do dyspozycji sum w budżetach szkolnych.

Stwierdzone u dzieci niedomagania pod względem zdrowotnym podają pp.kierownicy szkół do wiadomości rodziców,którzy o ile są członkami Kasy Chorych - oddają dzieci chorowite w opiekę lekarską,zaś zamożniejsi szukają porad lekarskich prywatnie.

W roku 1930 zaprowadzono w niektórych szkołach dożywianie dzieci tranem,który przyjmują w miarę potrzeby codzień rano po jednej łyżce w szkole.Uwzględnia się przedewzystkiem dzieci sfer robotniczych,zaniedbanych i wyniszczonych.Tran ten dzieci jednak przyjmują niechętnie, gdyż ma smak przykry.Ze względu na ważność tejże akcji jest pożądane dostarczenie tranu lepszej jakości.

Skutki wizytacji szkół są widoczne;stan zdrowotny dzieci szkolnych znacznie się poprawił,wygląd szkół w powiecie - z bardzo nielicznemi tylko wyjątkami - jest schludny,estetyczny i wzorowy.Dlatego jest pożądane dalsze kontynuowanie wizytacji szkół przez Powiatowy Związek Komunalny ze względu na ważną rolę,jaką odgrywają przy konieczności nieustannych starań o coraz to lepszy wygląd szkół oraz o utrzymanie ich w należytym stanie budowlanym.Pozatem potrzebna jest opieka lekarska szczególnie dla dzieci rodziców niezamożnych,zamieszkujących w znacznych odległościach od siedziby lekarza.

2/Oświata pozaszkolna.

Na terenie powiatu chojnickiego powiatowy związek komunalny prowadził pracę oświatową w dwóch formach: systematycznego kształcenia i doraźnej akcji oświatowej.

Kształcanie systematyczne obejmowało następujące formy:

a/prowadzenie 20 stopniowych kursów wieczorowych dla dorosłych,

b/prowadzenie akcji bibljotecznej.

Praca doraźna obejmowała odczyty i akcję teatralną.

Organizacja całej pracy oraz jej wykonanie jak również skoordynowanie z działającemi na terenie powiatu instytucjami społeczno-kulturalnemi grupowało się w Wydziale Powiatowym - przy pomocy Komisji Kulturalno - Oświatowej - który utrzymywał w roku sprawozdawczym na swym etacie referenta oświaty pozaszkolnej. Wyniki tej pracy za ostatni rok sprawozdawczy przedstawiają się następująco:

Kursy wieczorowe: Zorganizowano na terenie powiatu 13 kursów w ośrodkach dla ludności polskiej. Kursy dzieliły się na kursy I. i II. stopnia.

Kursy I. stopnia: odbyły się w następujących miejscowościach:

w Borowym Młynie	słuchaczy	33
w Borzyszkowach	"	42
w Gutówcu	"	39
w Karsinie	"	25
w Łęgu	"	52
w Ogorzelinach	"	31
w Osowie	"	27
w Pawłowie	"	22
w Swornegaciach	"	32
Kursy II. stopnia:		
w Brzeźnie	"	27
w Konarzynach	"	27
w Lipienicach	"	36
w Rytlu	"	20
	razem	413 słuchaczy

Nauka na kursach odbywała się według programu Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego.

Program dla I.stopnia obejmował przedmioty następujące:

a/język polski -	ogółem	60 godzin,
b/arytmetykę z geometrją	"	60 godzin,
c/geografję z nauką o Polsce Współczesnej	"	60 godzin.

W programie dla II.stopnia uwzględniono ogółem 60 godzin języka polskiego,40 godzin arytmetyki z geometrją,60 godzin historji polski i 20 godzin nauki o Polsce Współczesnej i Obywatelskiej.Programy po części zostały wyczerpane.Podczas nauki języka polskiego słuchacze stopnia I.posługiwali się czytankami p.t."Zbliska i zdaleka" A.Czerwińskiej i Zł.Weychert Szymanowskiej wypożyczonemi z Wydziału Powiatowego.Dla nauki rachunków wypożyczono słuchaczom podręczniki p.t."Zbiór zadań arytmetycznych cz.II i III.Marji Borowieckiej.Podczas nauki o Polsce Współczesnej słuchacze I-szego,jak i II-go stopnia korzystali z broszur "Najważniejsze wiadomości o Polsce".Prelegentom natomiast wypożyczano jako podręczniki pomocnicze Geografja gospodarcza - Ceret "Polska Współczesna - Pawłowski i Janeli","Walka o Pomorze - Sobieski" "Morze Polskie - Kierski" "Frontem do Morza i Pomorza" i "Zbliska i zdaleka - Czerwińska i Szymanowska" cz:II. Jako materjał do czytania podczas nauki języka polskiego w II-gim roku nauczania służyły nowelki i drobne utwory pisarzy polskich.

Kursy wieczorowe w ośrodkach dla ludności niemieckiej zorganizowano w następujących miejscowościach:

Kursy I.stopnia:	w Lichnowach	słuchaczy	40
	w Ogorzelinach	"	40
	w Nowejcerkwi	"	37
Kursy II.stopnia:	w Charzykowach	"	25
	w Ciechocinie	"	20
	w Ostrowitem	"	35
	w Sławęcinie	"	25
		razem	222 słuchaczy.

Ponieważ słuchacze wyżej wymienionych kursów wogóle albo słabo władali językiem polskim,wobec tego nauka na kursach nie mogła się odbywać w myśl programu Kuratorjum.Przy nauczaniu uwzględniono język polski,śpiew i rachunki.

Na kursach pierwszego stopnia w języku polskim posługiwali się prelegencji i uczniowie podręcznikami p.t."Lehr und Übungsbuch der polnischen Sprache" - L.Grzęgonawski".W drugim roku nauczania,gdzie uczniowie opanowali technikę czytania,przystąpiono w ostatnich miesiącach nauki do czytania łatwiejszych nowel,przepisanych w programie dla II-go stopnia.

Oprócz wymienionych kursów istniały w powiecie 3 kursy,których prelegenci pracowali bezinteresownie w następujących miejscowościach:

w Prądzonie	słuchaczy	18
w Granowie	"	12
w Ostrowitem	"	20
	razem	50 słuchaczy .

Ogólna liczba słuchaczy uczęszczających na kursy wieczorowe w powiecie chojnickim wynosiła 685.

Wykłady rozpoczęły się w miesiącu listopadzie 1930r.i trwały do 1.kwietnia 1931r.

Kursy prowadzone były przez nauczycielstwo szkół powszechnych.

Po zakończeniu nauki słuchacze kursów otrzymali zaświadczenia o ich przesłuchaniu.

Zaświadczenie stopnia II.służyć może jako dowód uzyskania przygotowania naukowego,wymaganego na zasadzie § 5 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu wydanego w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 15.lipca 1930r.w sprawie zmiany przepisów,dotyczących egzaminu czeladniczego /Dz.U.Rz.P.Nr.59 poz.477/.

Wydawanie zaświadczeń na kursach okazało się praktycznem.Młodzież chętnie garnia się do nauki i czuje jej potrzebę.Jako dowód niech służy fakt,że młodzież uczęszczała na kursy wieczorowe z miejscowości oddalonych nieraz od 6 - 12 km.od ośrodka oświatowego .Na uwagę również zasługuje przemówienie słuchacza na zakończeniu kursu wieczorowego w Łęgu,który w imieniu wszystkich słuchaczy zwracał się do prelegentów z prośbą o utworzenie w przyszłym roku kursu II-go stopnia.

Na wszystkich kursach nadprogramowo udzielano nauki śpiewu.

Prelegentami byli nauczyciele.Kursy te niezawodnie przyczyniły się do rozszerzenia zakresu wiadomości słuchaczy,oraz osiągnęły swój cel wychowawczy.Znamiennem było wzorowe zachowanie się w życiu

młodzieży,która brała udział w kursach.

Akcja biblioteczna.

W 83 miejscowościach istnieją bibljoteki szkolne dla dziatwy szkolnej;ogólna liczba = 10.956 tomów.

Z bibljotek tych z powodu braku innej bibljoteki korzystają i dorośli.

W 21 miejscowościach istnieją bibljoteki T.C.L., ogólna liczba tomów 4799,

w 8 miejscowościach istnieją bibljoteki P.T.R., ogólna liczba tomów 1029,

w 4 miejscowościach istnieją bibljoteki Str.Granicznej, ogólna liczba tomów 654,

w 4 miejscowościach istnieją bibljoteki nauczycielskie, ogólna liczba tomów 1912,

w 10 miejscowościach istnieją Powszechne Bibljoteki Wędrowne Wydziału Powiatowego - ogólna liczba tomów 1033.

W roku sprawozdawczym Wydział Powiatowy uruchomił 5 dalszych bibljotek wędrownych w następujących miejscowościach:

Borowy Młyn	90 tomów
Lipienice	90 "
Ostrowite	100 "
Sławęcin	90 "
Swornegacie	90 "
razem	460 tomów

Wydział Powiatowy dotychczas zorganizował 15 Powszechnych Bibljotek Wędrownych.Ogólna liczba tomów = 1493.Bibljotekarzami P.B.W.są kierownicy miejscowych szkół powszechnych.Czynności bibljotekarskich dokonują w myśl regulaminu i instrukcji Powiatowej Komisji Kulturalno - Oświatowej.

Akcja odczytowa:

Akcja odczytowa w powiecie odbywała się za pomocą 3 lamp projekcyjnych własnością Wydziału Powiatowego.

Powiat podzielono na 3 okręgi:

1/Okręg Borzyszkowy,
2/ " Ostrowite
3/ " Brusy.

W każdym okręgu ustanowiono zawiadowcę aparatu,który regulował ruch aparatu według regulaminu.Prelegentami byli nauczyciele szkół powszechnych.Wykłady odbywały się w salach szkolnych z udziałem mieszkańców gminy.

W porozumieniu z Powiatowym Komitetem L.O.P.P.zakupiono 10 taśm z przezroczami z dziedziny L.O.P.P.oraz 3 taśmy dla Pow.Koła Floty Narodowej.W miarę czasu wygłaszał odczyty na zebraniach towarzystw i kursach wieczorowych referent oświatowy.W czasie od 1.listopada 1930r.do 1.kwietnia 1931r.wygłosił 23 odczytów z różnych dziedzin nauki.Chcąc zainteresować szerszy ogół społeczeństwa pięknemi zakątkami powiatu chojnickiego,oraz ożywić ruch wycieczkowy w powiecie wysłano około 120 zdjęć z powiatu do Kuratorjum,celem nadania ich na taśmę filmową.Akcją odczytową zajmowało się również Tow. "Światowid",które urządzało odczyty w wszystkich miejscowościach powiatu.Niektóre towarzystwa i szkoły w powiecie posiadają własne aparaty projekcyjne.

Świetlice i czytelnie:

Świetlice,przy których znajdują się równocześnie i czytelnie, znajdują się w Brzeźnie,Kłodawie,Konarzynach,Lipienicach,Nowjcerkwi, Ostrowitem i Skoszewie.Kierownikami tych świetlic są nauczyciele. W oznaczonych dniach i godzinach zbiera się młodzież,którą zatrudnia kierownik świetlicy.W każdej świetlicy znajduje się bibljoteka,czasopisma i gry towarzyskie.Od czasu do czasu ustawia kierownik świetlicy swój radjoaparat.W świetlicach odbywają się wspólne pogadanki, czytania,gry towarzyskie,ćwiczenia teatralne,śpiewy i t.p.Przeciętna frekwencja uczestników wynosi 15 - 20 osób.

Akcja teatralna:

W roku sprawozdawczym uzupełniono Powiatową Bibljotekę Teatralną o 48 tomów.Ogólna liczba tomików wynosi 108 egzemplarzy. Bibljoteka jest własnością Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego.Korzysta z niej nauczycielstwo powiatu,oraz poszczególne towarzystwa kulturalno - oświatowe.

Stowarzyszenie Teatru Ludowego w Chojnicach zorganizowane w styczniu 1928r.i mające na celu podniesienie poziomu kultury polskiej przez pracę sceniczną,liczy około 60 członków.Praca Stowa-

rzyszenia w roku 1930 szła więcej w kierunku teoretycznym niż praktycznym.Urządzono bowiem specjalny kurs dla reżyserów i kierowników T.L.,w którym brali udział członkowie T.L.w Chojnicach. W przeciągu roku wystąpił Teatr Ludowy z 5 przedstawieniami.Udział społeczeństwa w przedstawieniach zawsze był liczny.Osobne przedstawienia dano bezpłatnie wojsku I.Bataljonowi Strzelców oraz po zniżonych cenach niezamożnemu obywatelstwu.

Praca w T.L.jest bardzo trudna,gdyż brak w Chojnicach odpowiedniej sali dla występów scenicznych i odpowiednich funduszów na systematyczne ujęcie pracy.Subwencji T.L.w roku sprawozdawczym nie otrzymał.

Pomimo trudnych tych warunków członkowie T.L.nie zrażają się pracą i wspólnemi siłami starają się o osiągnięcie wytkniętego sobie celu.

3/ Szkolnictwo wyższe.

W roku 1930/31 korzystali ze stypendjów akademickich Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego następujący słuchacze zwykli szkół akademickich:

1/Borzyszkowski Franciszek	słuch.	IV.r.med.Uniw.Poznańskiego	450,-zł.
2/Dysarzówna Anna	"	IIIr. mat.przyr.Uniw.Poznańskiego	450,-zł.
3/Gdaniec Ignacy	"	IIIr.med. Uniwersyt.Poznańskiego	450,-zł.
4/Gliszczyński Leon	"	Ir.prawno-ekon.Uniw.Poznańskiego	450,-zł.
5/Główczewski Teofil	"	IIIr.Wyższa Szkoła Handl.Poznań	450,-zł.
6/Łangowski Paweł	"	IIr.prawa Uniw.Warszawskiego	450,-zł.
7/Pierzyński Ignacy	"	Ir.prawa " "	450,-zł.
8/Pozorski Teodor	"	IVr.med. " Poznańskiego	450,-zł.
9/Pyttlik Roman	"	IIr.prawa " "	450,-zł.
10/Skwierawski Bolesław	"	IVr.filoz. " Jagiellońskiego	450,-zł.
11/Zabrocki Ludwik	"	IVr.hum. " Poznańskiego	450,-zł.
		Razem	4.950,-zł.

E. TURYSTYKA.

Ważną rzeczą dla podniesienia dochodowości obywateli naszych gmin jest skierowanie ruchu letniskowego i turystycznego do naszego powiatu. Przez napływ letników można uzyskać dopływ pieniędzy za wynajęcie pomieszkań i sprzedaż artykułów żywnościowych. Dobrze zorganizowana turystyka, dbałość o letników i opieka nad ich wygodami mogą dać ludności znaczne źródła dochodowe, mogą dać podstawę rozwoju zapobiegliwych gospodarzy i gmin, jak czynią inne kraje lub inne powiaty u nas w Polsce.

W celu zorganizowania ruchu turystycznego i rozwinięcia propagandy dla zachęcenia ludności miejskiej do zwiedzania naszego powiatu, założono staraniem komunalnych władz powiatowych i miejskich Chojnickie Towarzystwo Popierania Turystyki, które utrzymuje specjalne biuro w Chojnicach, Rynek 2, obok ratusza. Prezesem Towarzystwa jest Starosta Powiatowy Dr. Józef Zaleski; wiceprezesem Dr. Alojzy Sobierajczyk burmistrz w Chojnicach; zaś kierownikiem biura Jan Kaletta z Chojnic.

Zadaniem towarzystwa jest popieranie turystyki na terenie powiatu chojnickiego a w szczególności:

a/prowadzenie propagandy prasowej na rzecz zwiedzenia powiatu chojnickiego,

b/wydawanie przewodników turystycznych, broszur informacyjnych, albumów, afiszów, ulotek propagandowych i t.p.,

c/rozsyłanie materjału propagandowego dotyczącego zwiedzania powiatu chojnickiego,

d/organizowanie wycieczek po Pomorzu z uwzględnieniem terenu powiatu chojnickiego,

e/współdziałanie z stowarzyszeniami wzgl. związkami, mającemi za zadanie propagowanie turystyki wzgl. krajoznawstwa,

f/utrzymywanie kontaktu z przemysłem hotelerskim, restauracyjnym i pensjonatowym w kierunku ułatwienia turystyki,

g/staranie się o ułatwienie i udogodnienie zwiedzania powiatu chojnickiego przez wyjednywanie zniżek bądź opłat za środki lokomocji, bądź za utrzymanie i noclegi,

h/wogóle podejmowanie wszystkich czynności, zmierzających do rozwi -

nięcia ruchu turystycznego na terenie powiatu chojnickiego.

W okresie od 6.lipca do 10.sierpnia 1930r.pod protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pierwszego Marszałka Polski odbyła się w Poznaniu Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki.

Wydział Powiatowy,doceniając w całej pełni doniosłość znaczenia Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki dla województwa pomorskiego wziął również udział w tej wystawie i urządził specjalne stoisko Chojnic.W stoisku tem Wydział Powiatowy wystawił pięknie wykonaną mapę plastyczną powiatu chojnickiego,modele ślizgowca,żaglowca i kajaka oraz szereg fotografij krajobrazu,dworów polskich, zabytków historycznych i t.d.

W uznaniu chlubnych wyników pracy na tem polu Wydział Powiatowy otrzymał:

List Pochwalny.

Wystawa ta dała nam wyjątkową sposobność należytego i wszechstronnego zilustrowania wartości turystycznych powiatu chojnickiego i dlatego znaczenie jej dla tutejszego powiatu było bardzo wielkie.

Ponadto staraniem Wydziału Powiatowego wytwornia aparatów projekcyjnych "Ornak" w Warszawie wykonała dwie serje taśmy filmowej powiatu chojnickiego,nadającej się dla aparatów projekcyjnych. Przezrocza te uwzględniają:historję,etnografję,krajoznawstwo i gospodarcze znaczenie powiatu chojnickiego.Całość stanowi przeszło 120 przezroczy.Akcja ta doskonale przysłuży się sprawie propagandowej powiatu chojnickiego.

F. Zdrowie - Publiczne.

Stan sanitarny powiatu jest zadawalniający.Wśród urządzeń sanitarnych zasługuje na wyróżnienie szpital prywatny kongregacji "Św.Boromeusza",posiadający zupełnie nowoczesne urządzenie i prowadzony na miarę europejską.

Szpital ten posiada dostateczną ilość łóżek,aby sprostać potrzebom całego powiatu.Istnienie w Chojnicach tego szpitala było powodem,że wybudowanie według nowoczesnych wymogów szpitala powiatowego Związku Komunalnego okazało się zbytecznem,a odnośne gmachy

wydzierżawiono wojsku.

Znaczna odległość północno - zachodniej części powiatu od większych ośrodków ludności powodowała natomiast palącą potrzebę ułatwienia mieszkańcom opieki lekarskiej.W tym celu Powiatowy Związek Komunalny zakupił w Lipienicach odpowiednią nieruchomość i przebudował ją na wzorowy ośrodek zdrowia.Ośrodek ten został oddany dnia 19.października 1930r.w obecności Wojewody Pomorskiego p.Wiktora Lamota i Najprzewielebniejszego ks.biskupa Okoniewskiego do użytku publicznego.

W ośrodku tym prócz udzielania pomocy chorym urządzono:

1/Przychodnię przeciwjagliczą,

2/Przychodnię przeciwgruźliczą,

3/Stację opieki nad matką i dzieckiem.

Pozatem ma tam zostać zorganizowany niewielki szpitalik,aby chorzy z tej okolicy nie potrzebowali jeździć kilkadziesiąt kilometrów do Chojnic i mogli w nagłych wypadkach znaleść natychmiastową pomoc i opiekę.

Ośrodek Zdrowia jest obecnie obsługiwany przez stałego lekarza komunalnego,który pozostaje na etacie Wydziału Powiatowego i cztery stałe pielęgniarki.Jako pielęgniarki urzędują tam Siostry Miłosierdzia.

Ośrodek Zdrowia opiera się na dwóch zasadach,po pierwsze: prowadzi ambulatorjum,po drugie oświeca ludność w domach.Działalność tego ośrodka przedstawia się następująco:Każda siostra Miłosierdzia obchodzi systematycznie swój obwód,stara się dotrzec do każdej rodziny.Tą drogą wypytywania informuje się o stanie zdrowia i stanie higjenicznym,udziela rady i wskazówek,wychowuje rodzinę w zasadach czystości i higjeny,a potrzebujących pomocy lekarskiej członków rodziny nakłania do tego,aby udali się do Ośrodka Zdrowia. W ośrodku zdrowia lekarz bada przesłanych mu przez siostry Miłosierdzia pacjentów,naturalnie też każdego,który się zgłosi i udziela im wskazówek za opłatą 1,-zł.od osoby.Za porady i leczenia w Ośrodku Zdrowia różnego rodzaju chorób ubodzy chorzy,o ile nie są członkami Kasy Chorych,a którzy wykażą się świadectwem ubóstwa,wystawionem przez miejscowe władze policyjne,nie uiszczają żadnych opłat.

W okresie sprawozdawczym jak rok rocznie przeprowadzono również szczepienie ochronne przeciwko ospie,szczepiono ogólnie 4001 dzieci, kosztem 2.108,48 zł.

Powiat chojnicki podzielony jest na 29 obwodów akuszeryjnych. W każdym obwodzie ustanowiona jest obwodowa położna na zasadzie regulaminu,uchwalonego przez Sejmik Powiatowy na posiedzeniu w dniu 19.maja 1926r.,zatwierdzonego przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Toruniu uchwałą z dnia 19.czerwca 1926r.l.dzien.S.M.117/26 a wprowadzonego w życie uchwałą Rady Ministrów z dnia 28.stycznia 1927r.

Na cele położnictwa wydał powiat w okresie sprawozdawczym 791,76 zł.i to na zakup instrumentów,środków leczniczych,dezinfekcyjnych i t.p.

G.OPIEKA SPOŁECZNA.

W samorządowej opiece społecznej na terenie powiatu chojnickiego,szczególnie o ile chodzi o wspieranie ubogich gminnych,daje się naogół zauważyć stopniowe polepszenie,co przypisać należy w głównej mierze naciskowi wywieranemu w tym kierunku przez Wydział Powiatowy. Wprawdzie z niektórych pozycyj sprawozdania budżetowego gmin wiejskich wynikałoby pozornie - gdyby brać pod uwagę jedynie suche cyfry - że u niektórych gmin wzgl.w poszczególnych działach sprawowanej przez nie opieki społecznej - wydatki na ten cel w roku sprawozdawczym niejednokrotnie były równe,nieraz nawet cokolwiek mniejsze, jak w latach ubiegłych;jednakowoż dla należytej oceny tego zagadnienia nie mogą być miarodajne tylko absolutne cyfry.

Trzeba bowiem mieć na uwadze,że rok sprawozdawczy był szczególnie ciężkim,co oczywiście odbić się musiało poważnie również na finansach samorządowych.Z tego też powodu nawet u tych gmin,gdzie budżet opieki społecznej cyfrowo nie wykazuje polepszenia,sam fakt utrzymania tegoż budżetu mniejwięcej na tym samym poziomie,co w latach poprzednich,pomyślniejszych - dowodzi usilnych starań ze strony wszystkich gmin,by w dziedzinie opieki społecznej osiągnąć takie wyniki,na jakie pozwala maximum ich wysiłku finansowego.

W okresie sprawozdawczym wpłynęło wniosków

1/o przyznanie wsparcia gminnego	301
2/przyznano wsparcia	75
3/oddalno wniosków	105
4/zwrócono gminom do ponownego rozpatrzenia	121

W zakładach psychjatrycznych, głuchoniemych i zakładach opieki społecznej znajdowało się w okresie sprawozdawczym:

1/w Zakładzie Psychjatrycznym	w Kocborowie	42
2/ " "	w Świeciu	8
3/ " "	w Wejherowie	20
4/ " dla ociemniałych	w Bydgoszczy	2
		72.

Do ponoszenia kosztów utrzymania obowiązany jest dany związek wspierania ubogich z zapomogą 2/3 Powiatowego Związku Komunalnego.

Koszty te wynosiły dla Chojnickiego Powiatowego Związku Komunalnego w okresie sprawozdawczym jak następuje:

1/za pacjentów w Krajowym Zakładzie Psychjatrycznym w Kocborowie	24.151,00 zł.
2/za pacjentów w Krajowym Zakładzie Psychjatrycznym w Świeciu	4.060,40 zł.
3/za wychowanków w Krajowym Zakładzie Opieki Społecznej w Wejherowie	3.259,80 zł.
4/za ociemniałych w Bydgoszczy	1.126,00 zł.
razem	32.597,20 zł.

B E Z R O B O C I E :

Ogólna ilość zarejestrowanych bezrobotnych przedstawiła się na terenie powiatu chojnickiego z końcem poszczególnych miesięcy następująco:

W końcu miesiąca	Ilość bezrobotnych zarejestrowanych 1928	1929	1930	Pobierało zasiłek z funduszu bezrobocia w roku 1930	W roku 1930 wypłacono zasiłków zł.	gr.
stycznia	272	195	950	513	58.297	28
lutego	125	68	903	968	108.378	65
marca	42	29	830	850	48.022	18
kwietnia	5	13	325	404	61.750	02
maja	18	-	250	391	33.725	88
czerwca	5	8	150	169	21.862	24
lipca	5	11	125	130	11.513	64
sierpnia	9	58	45	50	3.733	36
września	3	35	150	160	17.721	78
października	90	167	190	180	20.295	84
listopada	279	432	200	155	15.475	41
grudnia	571	620	600	292	42.676	81
	1424	1636	4718	4262	443.453	09
t.j.przeciętnie miesięcznie	119	136	393	355	36.954	42

Z podanej wyżej statystyki wynika,że liczba bezrobotnych zarejestrowanych począwszy od marca,stopniowo się zmniejszała do października,od tego czasu aż do końca roku kalendarzowego stopniowo się zwiększała.

Wahania te - o ile idzie o rok sprawozdawczy sam dla siebie t.j.nie specjalnie w porównaniu z latami ubiegłemi - są zjawiskiem powtarzającem się co roku,a znajdują uzasadnienie w normalnym wzroście popytu na pracę w okresie prac rolnych,budowlanych i ziemnych.

Natomiast o ile idzie o porównanie z latami ubiegłemi 1928 i 1929,to rok sprawozdawczy był pod względem gospodarczym dla całej Polski ciężki,nic więc dziwnego,że trudności gospodarcze dały się odczuwać i w powiecie chojnickim jak zresztą na Pomorzu i to dotkliwiej, niż w innych dzielnicach Rzeczypospolitej.Pomorze bowiem,przeżywając z resztą Polski wszelkie wahania konjunkturalne,ma swoje specjalne przyczyny,dla których recesja ogólna przybrała tu ostrzejsze niż gdzieindziej formy.

Przyczyny tego stanu rzeczy tkwią przedewszystkiem w położeniu geograficznem Pomorza.Znaczna bardzo odległość od źródeł węgla i podstawowych surowców z jednej strony,a konieczność eksportowania gotowych wyrobów na odległe rynki wewnętrzne/Warszawa,G.Śląsk/

i zagraniczne /państwa południowo europejskie/zmniejszają w poważnym stopniu zdolność konkurencyjną pomorskich fabryk.

Na mocy art.22 ustawy z dnia 18.lipca 1924r./Dz.U.Rz.P.Nr.67 poz.650/ i rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 2.września 1924r./Dz.U.Rz.P.Nr.79 poz.77 /upoważniono Wydział Powiatowy do zastępczego wykonywania w imieniu Zarządu Obwodowego Funduszu Bezrobocia następujących czynności:

a/rejestracji bezrobotnych,

b/ewidencji bezrobotnych,

c/kontroli bezrobotnych,ubiegających się o zasiłek z Funduszu Bezrobocia,

d/wypłacania zasiłków bezrobotnym,

e/wyegzekwowania zaległych wkładek i kar.

Za wykonywanie tych czynności Wydział Powiatowy otrzymuje z Funduszu Bezrobocia wynagrodzenie w wysokości 4% od ogólnej sumy uskutecznionych wypłat zasiłków,oraz w wysokości 2% ogólnej sumy wyegzekwowanych zaległych wkładek i kar.

To też utworzono przy Wydziale Powiatowym nowy oddział,którego zadaniem jest wykonywanie powyżej określonych czynności.Kierownikiem tego oddziału jest emerytowany komisarz policji państwowej Jan Trawicki.

W roku sprawozdawczym Wydział Powiatowy jako zastępcza instytucja F.B.rozwijał i pogłębiał planowe prace w kierunku usprawnienia,uproszczenia i usystematyzowania wewnętrznego trybu działania.W myśl wniosku Zarządu Obwodowego Funduszu Bezrobocia w Toruniu z dnia 30.czerwca 1930r. l.dzien.2795-1-15 Wydział Powiatowy na podstawie uchwały z dnia 2.lipca 1930r.utworzył w powiecie 4 podinstytucje zastępcze,a mianowicie:w Czersku,Wielu,Brusach i Borzyszkowach.

Podinstytucjom tym poruczono całokształt czynności zastępczych Funduszu Bezrobocia na terenie ich okręgów od rejestracji począwszy, a kończąc na wypłacie zasiłków.

Usprawnienie działalności instytucji zastępczej przy planowem rozmieszczeniu punktów kontroli i wypłat świadczeń w zależności od miejsc zamieszkania bezrobotnych dała możność Wydziałowi Powiatowemu zapewnienia szybkiego i dokładnego załatwiania wszystkich czynności związanych z prowadzeniem akcji zasiłkowej i zapomogowej.

Ubezpieczenie od Wypadków w Rolnictwie.

Wydział Powiatowy jako Sekcja Zakładu Ubezpieczeń od wypadków w rolnictwie działalność swą opiera na Ordynacji Ubezpieczeniowej z dnia 19.lipca 1911r.i na Statucie Zakładu z dnia 12.marca 1923r. Administracja w ogólności nie doznała zasadniczych zmian.

W dniu 31.grudnia 1930r.liczono:

1/ubezpieczonych przedsiębiorstw:

a/głównych	7212
b/ogrodniczych i cmentarnych	7
c/pobocznych i przemysłowych	19
d/o łącznej powierzchni	129.196 ha
e/o łącznej sumie podatku gruntowego rzeczywistego	43.844,14 mk.
f/o łącznej sumie fikcyjnego podatku gruntowego	2.308,50 mk.
g/o łącznej sumie wartości /rocznego wynagrodzenia urzędników i robotników fachowych	177,000,- zł.

2/ubezpieczonych zwykłych robotników

obojga płci 3.750,-

3/ubezpieczonych robotników fachowych i urzędników rolnych 100

4/ubezpieczonych producentów wraz z członkami rodziny 26.160

5/poszkodowanych

a/okaleczałych	478
b/wdów i sierot	39
c/zaopatrzonych w protezy	28

Leczono poszkodowanych nie oddanych do lecznic i uzdrowisk 11 osób, koszty leczenia wynosiły 957,58 zł.

Leczono poszkodowanych oddanych do lecznic i uzdrowisk 16 osób; koszty leczenia i utrzymania uszkodzonych wynosiły 3.251,50 zł.

Renty dla uszkodzonych wypłacano w roku 1930 razem 81.257,60 zł.

Na rzecz Zakładu Ubezpieczeń od wypadków w rolnictwie ściągnięto w roku 1930 razem 74.959,50 zł.

H. R O L N I C T W O.

Rok sprawozdawczy rozpoczął się dla rolnictwa pod znakiem dalszej depresji cen wytworów roślinnych.Ceny zboża zniżkując z miesiąca na miesiąc,spadły w końcu roku kalendarzowego 1930 na giełdach międzynarodowych do poziomu nienotowanego.W ślad za wspomnianą depresacją artykułów roślinnych nastąpił spadek cen artykułów zwierzęcych,już całkowicie wyraźny w połowie roku.Spadły przedewszystkiem ceny mięsa wieprzowego o ca 40%,następnie mięsa wołowego o 14 - 34% oraz masła o ca 20%.Dotkliwego spadku wartości artykułów gospodarstwa wiejskiego nie zdołała skompensować jednoczesna,dość wydatna w niektórych wypadkach,zniżka cen wytworów przemysłowych.Gwałtowne załamanie się równowagi na rynkach światowych nie mogło pozostać bez wpływu na kształtowanie się sytuacji rolnictwa powiatu chojnickiego.Urodzaj 1930 roku w powiecie chojnickim można niewątpliwie uznać za pomyślny.Pomyślny w ogólnym wyniku urodzaj zbóż nie zdołał wyrównać dotkliwych strat,wynikłych z katastrofalnego spadku cen,gdyż zbiegłszy się z równie bogatym zbiorem światowym,pogłębił tylko silną depresję,panującą na rynku.

Dla pouczenia ludności rolniczej i skupiania wysiłków jej organizacji utrzymywano i w roku sprawozdawczym osobnego powiatowego referenta rolnego.Referent ten był utrzymywany wyłącznie z funduszów powiatowych, był jednakowoż urzędnikiem Pomorskiego Towarzystwa Rolniczego.

Staraniem instruktora rolnego w okresie sprawozdawczym było w miarę możności służyć radą i pomocą rolników,w ich ciężkim położeniu.W tym czasie za pośrednictwem instruktorjatu uzyskało kredyt 117 rolników. Instruktorjat wystarał się o przewłaszczenie w 6 wypadkach.Załatwiono spraw rolników w O.U.Z./i P.U.Z./w 50 wypadkach.W urzędzie Skarbowym w 20 wypadkach,w Sądzie w 9 wypadkach,w P.B.R.,Starostwie i innych instytucjach w 69 wypadkach.W biurze instruktorjatu udzielono porad ustnych 783,napisano podań,odwołań i t.p.dla 862 rolników.Zorganizowano wycieczek i zwiedzeń 6.

W dalszym toku pracy zlustrowano 40 Kółek Rolniczych,gdzie instruktor wygłosił 34 referaty na aktualne tematy.Przy okazji lustracji K.R.rozdał instruktor bezpłatnie 1541 broszur traktujących o rolnictwie oraz rozsprzedał 44 książek,w celu pobudzenia do czytelnictwa szer-

szych mas.Kursów zorganizowano 14 i to kroju i szycia w Konarzynach,oświatowych 10,w Konarzynach,Swornegaciach,Brusach, Leśnie,Ogorzelinach,Pawłowie,Gockowicach,Nowejcerkwi,Gutówcu i Łęgu,1 ogrodniczy w Ogorzelinach,1 koszykarski w Swornegaciach,przeciętna frekwencja słuchaczy wynosiła 125 osób i 1 kurs dla przodowników S.P.R.T.S.P.R.,które na tutejszym terenie rozwijają się bardzo pomyślnie,instruktor przeprowadził dalej 34 inspekcje,zorganizował powiatowy pokaz,który zwiedziło przeszło 300 osób oraz zawiązał na rok 1931 - 18 sekcyj.

W pracy wśród osadników przeprowadził instruktor 175 lustracyj,założył 9 księgowości raportowej oraz w innych gospodarstwach 7,innych gospodarstw zlustrował 92,zaprojektował 7 płodozmianów.Również współpracował instruktor w propagandzie hodowli i spółdzielczości i tak przyczynił się do uzyskania subwencji na założenie 8 stacyj knurów i 1 stacji buhaja.Zwerbował 156 członków do spółdzielni,uczestniczył w 4 pokazach hodowlanych, udzielił wskazówek co do żywienia i wychowu inwentarza.

Instruktor wziął udział w 23 konferencjach i posiedzeniach.W czasie tym weszło do instruktorjatu 723 pism,wysłano 958 pism.Założono bibljoteki w 4 Kółkach Rolniczych.

Dla wykonania powyższych prac był instruktor 123 dni w powiecie,przejechał 8806 km.samochodem,koleją i furmankami.

M E L J O R A C J E .

Kierownik:technik meljoracyjny Stefan Dziura.

Celem podniesienia rolnictwa wzgl.zwiększenia produkcji rolnej w powiecie chojnickim założono następujące spółki meljoracyjne:

Lp	Nazwa Spółki	Siedziba spółki	Nazwisko Przewodniczącego	Ilość członków	Obszar w ha.	Data założenia
1	Spółka wodna dla konserwacji Niechwaszcza i jego dopływów	Karsin	Franc.Kozłowski Wiele	608	1500,00,00	29.4. 1922r.
2	Spółka drenarska	Lichnowy	Franc.Huzarek Pawłówko	92	290,87,62	6.8. 1901r.
3	Spółka drenarska Ostrowite-Granowo	Ostrowite	Szulc-Ostrowite	36	989,60,00	21.6. 1900r.
4	Spółka wodna Ostrowite-Granowo	Granowo	Jan Rhode - Granowo	29	147,06,00	25.11. 1895r.
5	Spółka dla utrzymania Brdy poniżej Łukomia	Swornegacie	Ks.Czapiewski Swornegacie	101	140,96,50	5.12. 1917r.
6	Spółka wodna dla konserwacji Saniech Błot	Swornegacie	Ziółkowski Swornegacie	78	223,12,09	8.2. 1896r.
7	Spółka wodna dla regulowania Suskiej Strugi	Kruszka	Ulryk Dyrks	52	283,48,84	5.4. 1886r.
8	Spółka regul.rzeki Brdy powyżej Łukomia	Konarzyny	Fr.Zierold - Konarzynki	21	145,05,67	24.9. 1912r.
9	Spółka wodna dla regul.Strugi Jarcewskiej	Jarcewo	Rudolf Fiszer Jarcewo	17	65,41,20	9.II. 1919
10	Spółka wodna dla konserwacji górnej Kamionki	Blumfeld	Wład.Łukowicz Blumfeld	28	101,51,58	21.4. 1909r.
11	Spółka wodna reg. Czerskiej Strugi poniżej Twarożnicy	Legbąd	Owsiany-Uboga	32	99,08,61	11.6. 1929r.
12	Spółka wodna odwodnienia łąk w gminach Karsin-Osowo	Karsin	Alojzy Łosiński	8	21,16,21	18.VI. 1931r.
13	Spółka wodna odwodnienia bagień Orzelskich	Małe Chełmy	Teofil Osowski	46	75,26,57	6.VII. 1931r.
			Razem ha		4082,60,89	

W czasie od roku 1895 do 1920 utworzono 9 spółek meljoracyjnych. Od roku 1920 do 1931, a więc w czasie Odrodzonej Rzeczypospolitej, utworzono już 4 nowe spółki meljoracyjne.

Cały obszar w powiecie istniejących spółek meljoracyjnych obejmuje 4.082,60,89 ha, czyli okr.16.330 morgów.

Subwencyj ze strony rządu udzielono w roku 1930/31 dla konserwacji Niechwaszcza 35.000,-zł.

Wykonanie całego projektu około regulacji Niechwaszcza kosztować będzie ca 368.574,00 zł. Koszta te poniosą w wysokości 40% Skarb Państwa, 40/ samorząd krajowy oraz 20% członkowie spółki.

Rewizje urządzeń spółkowych we wszystkich wymienionych spółkach meljoracyjnych dokonane przez technika meljoracyjnego Stefana Dziurę w obecności przedstawiciela Państwowego Urzędu Budownictwa Meljoracyjnego w Toruniu wykazały, że urządzenia znajdują się w należytym stanie.

Bez nadzoru i poparcia ze strony powiatu najkosztowniejsze urządzenia meljoracyjne szybko zostałyby zniszczone i zrujnowane, a to z braku odpowiedniej pielęgnacji i nadzoru fachowego.

Doceniając ważność rozwoju rolnictwa w powiecie Wydział Powiatowy uważa popieranie urządzeń meljoracyjnych za jedno ze swych głównych zadań. Do budżetu powiatowego na rok następny i dalsze powiat zamierza na cele meljoracyjne i popieranie rolnictwa wstawić znaczne kwoty.

Zalesienie nieużytków na terenie powiatu chojnickiego.

Na terenie powiatu chojnickiego znajduje się około 5000 hektarów nieużytków. Akcja doprowadzenia tych obszarów do użytku, rozpoczęta została jeszcze w 1926 roku. Poważniejsze rezultaty osiągnięto jednak dopiero w ostatnich 2-ch latach, zalesiając w każdym z nich ponad 60 hektarów. Dotychczas zalesiono ogółem 200 hektarów t.j. 4% obszaru nieużytków.

P O Ż A R N I C T W O.

Pożarnictwo w powiecie chojnickim jest zorganizowane na podstawie ustawy z dnia 21.grudnia 1904r./Zbiór Ustaw Pruskich str.291/ i na mocy § 142 ustawy o ogólnym zarządzie kraju z dnia 30.lipca 1883r.oraz § 5 ustawy o zarządzie policyjnym z dnia 11.marca 1850r./Zbiór Ustaw Pruskich str.268/.

Ostatnią lustrację straży pożarnych i przyrządów ratowniczych przeprowadzono z ramienia Wydziału Powiatowego w roku 1929. Lustracja ta wykazała,że straże pożarne tak ochotnicze jak i obowiązkowe po wsiach nie spełniają należycie swych zadań,a w wielu wypadkach istnieją tylko fikcyjnie w następstwie opieszałości osób,zobowiązanych do niesienia pomocy i dla braku sprężystego kierownictwa.Przyrządy ratownicze i do gaszenia pożaru nie znajdują się w dostatecznej ilości i są w niektórych gminach w stanie tak zaniedbanym,że nie nadają sie często wogóle do użytku.

Wobec tego,że walka nieustanna z pożarami ma ogromne znaczenie dla ochrony i utrzymania gospodarstwa krajowego,które wskutek niszczącej działalności zbyt licznych pożarów na obszarze powiatu wystawione jest na wielkie i dotkliwe straty,Wydział Powiatowy zamierza zorganizować w wszystkich większych gminach powiatu ochotnicze straże pożarne i wysłać kilku chętnych na kurs wyszkolenia strażackiego.Pozatem postanowiono zakupić z funduszów powiatowych dla straży wiejskich jeszcze potrzebne przybory strażackie,jak węże,topory,pasy,liny i t.d.

Administracja gmin wiejskich.

Stosownie do § 139 ordynacji gminnej dokonuje Starosta Powiatowy jako Przewodniczący Wydziału Powiatowego nadzór nad należytą i sprężystą administracją spraw gmin wiejskich i obszarów dworskich,według postanowień ordynacji gminnej dla siedmiu wschodnich prowincyj Monarchji z dnia 3.lipca 1891r./Zbiór Ustaw Pruskich strona 233/oraz ustawy z dnia 1.sierpnia 1919r.o tymczasowej organizacji b.dz.pr./Dz.U.Rz.P.Nr.64 poz.383/.

Lustrację sołectw przeprowadza inspektor samorządu gminnego Henryk Kaliszan.W szeregu gmin lustrację przeprowadził Starosta Powiatowy osobiście.Wyniki lustracyj na ogół były niezadawalające. Administracja niektórych gmin pozostawiała dużo do życzenia tak pod względem organizacyjnym,jak również świadomości zadań i gorliwości w ich wypełnianiu.

Majątek i urządzenia gminne często nie doznają należytej opieki,drogi gminne są częściowo zaniedbane,a wygląd zewnętrzny i stan sanitarny osiedli nasuwały poważne zastrzeżenia.Wszelkie uchybienia oraz nadużycia,zauważone u władz gminnych przez kontrolującego urzędnika,karane są z całą surowością.

Do inspekcji gospodarki gminnej Wydział Powiatowy przywiązuje wielkie znaczenie dla poprawy stanu organizacyjnego władz gminnych oraz dla uregulowania stosunku tych władz i urzędów do ludności i jej potrzeb.Dlatego inspekcje te będą coraz częstsze i coraz dokładniejsze,ażeby gospodarkę gmin wiejskich doprowadzić do stanu, odpowiadającego istotnym potrzebom społeczeństwa.

Na powiat chojnicki składają się obecnie:

2 miasta,86 gmin wiejskich i 35 obszarów dworskich.

	Gminy miejskie:	Chojnice Czersk	
	Wójtostwa	Nazwa gminy wzgl.obszaru dworskiego	
1	Borzyszkowy	Borzyszkowy,	gm.
		Gliśno,	gm.
		Ostrowite,	gm.
		Wojsk,	gm.
2	Borowy Młyn	Borowy Młyn,	gm.
		Osusznica,	gm.
3	Brzeźno	Brzeźno,	gm.
		Łąkie,	gm.
4	Brusy	Brusy,	gm.
		Czyczkowy,	gm.
		Czapiewice,	gm.
		Czarnowo,	gm.
5	C i s	Bielawy,	gm.
		Cis,	obsz.dw.
		Łosiny,	gm.
		Nieżurawa,	obsz.dw.
		Twarożnica,	obsz.dw.
6	Chojniczki	Bachorze,	obsz.dw.
		Charzykowy,	gm.
		Chojniczki,	gm.
		Jarcewo,	obsz.dw.
7	Chełmy Wielkie	Chełmy Małe,	gmina
		Chełmy Wielkie,	obsz.dw.
		Laska,	obsz.dw.
		Przymuszewo,	obsz.dw.
		Rolbik,	gmina
		Swornegacie,	gmina
8	Karsin	Bąk,	gm.
		Cisewie,	obsz.dw.
		Karsin,	gm.
		Miedzno,	gm.
		Osowo,	gm.
9	Konarzyny	Chociński Młyn,	obsz.dw.
		Ciecholewy,	obsz.dw.
		Konarzyny,	gmina
		Konarzynki,	gmina
		Konarzynki,	obsz.dw.
		Łukomie,	obsz.dw.

Wójtostwo		Nazwy gminy	wzgl.obszaru dworskiego
10	Krojanty	Kłodawa,	gm.
		Krojanty,	gm.
		Krojanty,	obsz.dw.
		Zbeniny,	obsz.dw.
11	Kosobudy	Gliśno Małe,	gm.
		Huta,	gm.
		Kosobudy,	gm.
12	Leśno	Główczewice,	gm.
		Kaszuba,	obsz.dw.
		Kruszyny,	gm.
		Lendy,	gm.
		Leśno,	obsz.dw.
		Lubnia,	gm.
		Orlik,	gm.
		Skoszewo,	gm.
		Windorp,	gm.
		Wysokazaborska,	gm.
		Zalesie,	gm.
13	Lipienice	Kiedrowice,	gm.
		Kiedrowice,	obsz.dw.
		Lipienice,	gm.
		Luboń,	gm.
		Prądzona,	gm.
		Prądzonka,	gm.
		Zapceń,	gm.
14	Łąg	Bądźmierowice,	gm.
		Gotelp,	gm.
		Łąg,	gm.
15	Mokre	Łubna,	gm.
		Malachin,	gm.
		Mokre,	gm.
		Odry,	gm.
16	Ogorzeliny	Angowice,	gm.
		Cołdanki,	obsz.dw.
		Nowydwór,	gm.
		Ogorzeliny,	gm.
17	Pawłowo	Granowo,	gm.
		Lichnowy,	gm.
		Pawłówko,	obsz.dw.
		Racławki,	obsz.dw.
18	Rytel	Klonia,	gm.
		Rytel,	gm.
		Rytel,	obsz.dw.
		Uboga,	obsz.dw.
		Zapędowo,	gm.
		Żukowo,	obsz.dw.

Wójtostwo		Nazwa gminy wzgl.obszaru dworskiego	
19	Szynwałd	Klaskawa,	gm.
		Kurcze,	gm.
		Legbąd,	gm.
20	Silno	Ostrowite,	gm.
		Silno,	gm.
21	Sławęcin	Ciechocin,	gm.
		Sławęcin,	gm.
22	Sternowo	Gockowice,	gm.
		Jeziorki,	obsz.dw.
		Nowacerkiew,	gm.
		Nowacerkiew,	obsz.dw.
		Sternowo,	gm.
23	Wiele	Borsk,	gm.
		Dąbrowa,	obsz.dw.
		Górki,	gm.
		Podrąbiona,	obsz.dw.
		Przytarnia,	gm.
		Wdzydze Tucholskie,	gm.
		Wiele,	gm.
24	Zamarte	Blumfeld,	obsz.dw.
		Doręgowice,	gm.
		Jerzmionki,	gm.
		Kamionka,	obsz.dw.
		Moszczenica,	gm.
		Niwy,	gm.
		Nowawieś,	gm.
		Szenfeld,	obsz.dw.
		Zamarte,	obsz.dw.
25	Zielona Chocina	Mielno,	gm.
		Zielona Chocina,	gm.
26	Żabno	Czarniż,	gm.
		Czernica,	obsz.dw.
		Giełdon,	gm.
		Męcikał,	gm.
		Żabno,	obsz.dw.
27	Żychce	Kiełpin,	gm.
		Żychce	obsz.dw.

Administracja wójtostw.

Obwody wójtowskie pod względem terytorjalnym nie uległy żadnym zmianom.Powiat podzielony jest na 27 obwodów wójtowskich.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono lustrację niektórych urzędów wójtowskich.Wszelkie uchybienia oraz nadużycia, zauważone przez kontrolującego urzędnika,karane są z całą surowością.Co do działalności pp.wójtów należy podkreślić,że obserwować można coraz większą sprawność tych urzędów.Coraz mniej jest spraw niezałatwianych i obieg aktów jest szybszy.Wprawdzie w kilku urzędach wójtowskich pozostawia się jeszcze wiele do życzenia,to jednak spodziewać się należy,że i w tych urzędach usunięte zostaną w jaknajkrótszym czasie braki i usterki.

L. p.	Obwód wójtowski	Wójt	Zastępca
1	Borzyszkowy	Słomiński Józef - Gliśno	Łącki Marcin - Gliśno
2	Borowy Młyn	Ross Józef,Rosocha	Adamczyk Teodor,Borowy Młyn
3	Brzeźno	Kiedrowski Aug.,Brzeźno	-
4	Brusy	Januszewski Stefan,Brusy	Hołoga Władysław,Brusy
5	Cis	Stopa Jan,Krzyż	Myszka Stefan,Gutowiec
6	Chojniczki	Jezierski Aleks.,Klosnowo	Matuszewski Stanisł.Klosnowo
7	Chełmy Wielkie	Gierszewski Augustyn, Swornegacie	Redlarski Bolesław,Swornegacie
8	Karsin	Niemczyk Jan,Karsin	Suszek Teofil,Karsin
9	Konarzyny	Lerchenfeld Tadeusz,Żychce	-
10	Krojanty	Chrzanowski Józef,Zbeniny	Dirks Ulryk,Kruszka
11	Kosobudy	Piechowski Jan,Kosobudy	-
12	Leśno	Dysarz Leon,Leśno	Główczewski Wincenty,Lamk
13	Lipienice	Słomiński Józef,Gliśno	-
14	Ząg	Sowiński Władysław,Ząg	Sikorski Augustyn,Ząg
15	Mokre	Łącki Franciszek,Lubna	-
16	Ogorzeliny	Wolszlegier Adam,Sołdanki	Marcinkowski Franc.,Ogorzeliny
17	Pawłowo	-	Balewski Stanisław,Pawłowo
18	Rytel	Gierszewski Franc.,Rytel	Czarnowski Wincenty,Zapędowo
19	Szynwałd	Glich Roman,Legbąd	Kruth Franciszek,Kurcze
20	Silno	Niklas Artur,Ostrowite	Doege Władysław,Silno
21	Sławęcin	Trawicki Jan,Chojnice	Marcinkowski Franc.,Ogorzeliny
22	Sternowo	Główczewski Jan,Jeziorki	Bethke Roman,Nowacerkiew
23	Wiele	Rekowski Józef,Wiele	Sieracki Bernard,Wiele
24	Zamarte	Trawicki Jan,Chojnice	Marcinkowski Franc.,Ogorzeliny
25	Zielona Chocina	Gliszczyński Jan,Modziel	Trzebiatowski Winc.,Mielno
26	Żabno	Różek Józef,Żabno	-
27	Żychce	Lerchenfeld Tadeusz,Żychce	Lisakowski Alojzy,Żychce.

Administracja Urzędów Stanu Cywilnego.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego wykonuje stosownie do § 11 ustawy o stanie osobowym z dnia 6.lutego 1875r.nadzór nad sprawną administracją Urzędów Stanu Cywilnego.Granice obwodów urzędów stanu cywilnego powiatu chojnickiego nie wykazują żadnych zmian.Natomiast zaszło kilka zmian na stanowiskach urzędników stanu cywilnego wzgl.ich zastępców,które wykazuje poniżej podany wykaz.

Tytułem zwrotu kosztów rzeczowych i wynagrodzenia osobistego pobierają urzędnicy stanu cywilnego powiatu chojnickiego - oprócz urzędników stanu cywilnego na obwody miasta Chojnic i miasta Czerska - stosownie do uchwały Wydziału Powiatowego z dnia 30.października 1926r.dziesięc groszy rocznie od każdej osoby zamieszkującej w odnośnym obwodzie urzędu stanu cywilnego. Oprócz tejże opłaty wpływają na pokrycie kosztów rzeczowych także opłaty za wypisanie dokumentów,przedkładanie do wglądu rejestrów i t.d.,ustanowione rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26.sierpnia 1924r./Dz.U.Rz.P.Nr.78 poz.760/.

W roku kalendarzowym zarejestrowano:

a/urodzeń	2.467
b/ślubów	624
c/zgonów	1.157.

W powiecie chojnickim istnieje 26 obwodów urzędów stanu cywilnego,które wykazuje wykaz drugostronny.

L. p.	Nazwa urzędu stanu cywiln.	Siedziba urzędu	Do obwodu urzędu stanu cywiln. należą		Nazwisko i imię a/urzędnika stanu cywilnego b/zastępcy urzędn. stanu cyw.	
			miejscowości	gmina ob.dw.	Nazwisko i imię	zawód
1	Chojnice	Chojnice	Chojnice	gmina	a/Dr. Sobierajczyk Alojzy	burmistrz
					b/Bessert Karól	str. sekr. miejski
2	Czersk	Czersk	Bielawy	gmina	a/Trybull Paweł	burmistrz
			Czersk	gmina	b/Bierwald Maksym.	sekretarz
			Cis	ob.dw.		
			Łosiny	gmina		
			Nieżurawa	ob.dw.		
			Twarożnica /częściowo/	ob.dw.		
3	Angowice	Angowice	Angowice	gmina	a/Radtke Stanisł.	nauczyciel
			Cołdanki	ob.dw.		
			Moszczenica	gmina	b/Knitter Anast.	rolnik
			Nowydwór	gmina		
			Szenfeld	ob.dw.		
4	Brusy	Brusy	Brusy	gmina	a/Januszewski Stefan	budowniczy
			Czyczkowy	gmina		
			Czapiewice	gmina		
			Chełmy Małe	gmina	b/Kinka Feliks	rolnik
			Czarnowo	gmina		
			Czarniż	gmina		
			Chełmy Wielk.	ob.dw.		
			Czernica	ob.dw.		
			Giełdon	gmina		
			Gliśno Małe	gmina		
			Huta	gmina		
			Kosobudy	gmina		
			Męcikał	gmina		
			Zabno	ob.dw.		
5	Borzyszkowy	Borzyszkowy	Borzyszkowy	gmina	a/Łukaszewicz Józef	kupiec
			Gliśno	gmina		
			Ostrowite	gmina	b/Łukaszewicz Jan	kupiec
			Wojsk	gmina		
6	Brzeźno	Brzeźno	Brzeźno	gmina	a/Brzeziński Aleksander	nauczyciel
			Łąkie	gmina	b/Koss Jan	kupiec
7	Borowy Młyn	Borowy-Młyn	Borowy Młyn	gmina	a/Rudnik Józef	rolnik
			Osusznica	gmina	b/Rudnik Franc.	deputatnik
8	Chojniczki	Charzykowy	Bachorze	ob.dw.	a/Gierszewski Jan	kupiec
			Chojniczki	gmina		
			Charzykowy	gmina	b/ -	
			Jarcewo	ob.dw.		
9	Krojanty	Kłodawa	Krojanty	gmina	a/Wielewicki Jan	nauczyciel
			Kłodawa	gmina	b/Grzonkowski Franc.	rolnik
			Krojanty	ob.dw.		
			Zbeniny	ob.dw.		

L. p.	Nazwa urzędu stanu cywiln.	Siedziba urzędu	Do obwodu urzędu stanu cywilnego należą: miejscowości	gmina ob.dw.	Nazwisko i imię a/urzędnika stanu cywilnego b/zastępcy urzędn. stanu cyw.: Nazwisko i imię	zawód
10	Konarzyny	Konarzyny	Chociński Młyn Ciecholewy Konarzyny Konarzynki Konarzynki Łukomie	ob.dw. ob.dw. gmina gmina ob.dw. ob.dw.	a/Zaremba Juljan b/Zaremba Juljan	rolnik organista
11	Karsin	Karsin	Bąk Cisewie Karsin Miedzno Osowo	gmina ob.dw. gmina gmina gmina	a/Prądzyński Edward b/Trzciński Franc.	nauczyciel rolnik
12	Lipienice	Lipienice	Kiedrowice Kiedrowice Lipienice Luboń Prądzona Prądzonka Zapceń	gmina ob.dw. gmina gmina gmina gmina gmina	a/Babiński Antoni b/Maćko Włodzim.	drogom. nauczyciel
13	Leśno	Leśno	Główczewice Kruszyny Kaszuba Lubnia Lendy Leśno Orlik Przymuszewo Rolbik Skoszewo Windorp Wysokazaborska Zalesie	gmina gmina ob.dw. gmina gmina ob.dw. gmina ob.dw. gmina gmina gmina gmina gmina	a/Dysarz Leon b/Sikorski Edmund	nauczyciel właść.dóbr
14	Łąg	Łąg	Bądźmierowice Gotelp Łąg	gmina gmina gmina	a/Sowiński Wład. b/Sikorski Aug.	kupiec rolnik
15	Mokre	Mokre	Łubna Mokre Malachin Odry	gmina gmina gmina gmina	a/Mięsikowski Walerjan b/Janikowski Piotr	nauczyciel rolnik
16	Ostrowite	Ostrowite	Ciechocin Ostrowite Sławęcin	gmina gmina gmina	a/Niklas Artur b/Bublic Bronisł.	nauczyciel rolnik
17	Rytel	Rytel	Jeziorki Klonia Rytel Rytel Uboga Zapędowo Żukowo	ob.dw. gmina gmina ob.dw. ob.dw. gmina ob.dw.	a/Gierszewski Franc. b/Gierszewski Alojzy	rolnik organista

L. p.	Nazwa urzędu stanu cywiln.	Siedziba urzędu	Do obwodu urzędu stanu cywilnego należą: miejscowości	gmina ob.dw.	Nazwisko i imię a/urzędnika stanu cywiln. b/zast.urzednika stanu cyw.: Nazwisko i imię	zawód
18	Pawłowo	Lichnowy	Granowo Lichnowy Pawłówko	gmina gmina ob.dw.	a/Kubath Bernard	nauczyciel
19	Swornegacie	Swornegacie	Laska Swornegacie	ob.dw. gmina	a/Gierszewski August. b/Meloch Jan	kupiec piekarz
20	Sternowo	Sternowo	Nowacerkiew Nowacerkiew Sternowo	gmina ob.dw. gmina	a/Michałowski Dyonizy b/Bethke Roman	nauczyciel rolnik
21	Szynwałd	Kurcze	Kurcze Klaskawa Legbąd Twarożnica /częściowo/	gmina gmina gmina ob.dw.	a/Kruth Franc. b/Rolbiecki Anast.	nauczyciel rolnik
22	Silno	Silno	Gockowice Racławki Silno	gmina ob.dw. gmina	a/Kurdyn Izydor b/Doege Władysł.	nauczyciel gorzelany
23	Wiele	Wiele	Borsk Dąbrowa Gorki Przytarnia Podrąbiona Wiele Wdzydze Tucholskie	gmina ob.dw. gmina gmina ob.dw. gmina gmina	a/Przytarski Józef b/Sieracki Bernard	rolnik nauczyciel
24	Ziel.Chocina	Zielona Chocina	Mielno Ziel.Chocina	gmina gmina	a/Gliszczyński Jan	rolnik
25	Żychce	Żychce	Kiełpin Żychce	gmina ob.dw.	a/Lisakowski Alojzy b/Dykier Jan	książkowy rolnik
26	Zamarte	Jerzmionki	Blumfeld Doręgowice Jerzmionki Kamionka Nowawieś Ogorzeliny Zamarte Niwy	ob.dw. gmina gmina ob.dw. gmina gmina ob.dw. gmina	a/Orłowski Paweł b/Górnowicz Maksymiljan	stolarz poborca celny

<u>Przewodniczący i ich zastępcy Sądu rozjemczego do spraw o wynagrodzenie szkód łowieckich.</u>

W myśl art.60 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3.XII.1927r. o prawie łowieckim, Wydział Powiatowy zaproponował dla poszczególnych gmin następujące osoby na przewodniczących i ich zastępców sądu rozjemczego do spraw o wynagrodzenie szkód łowieckich.

L. b.	Gmina wzgl. obszar dworski	a/ Przewodniczący b/ Zastępca
1	Bąk	a/Teofila Urbańskiego,sołtysa w Bąku, b/Jana Lorka,rolnika w Bąku,
2	Bądźmierowice	a/Jana Fierka,rolnika w Bądźmierowicach, b/Pawła Walkowskiego,rolnika w Bądźmierowicach,
3	Bielawy	a/Jana Łangowskiego,rolnika w Kwiekach, b/Jana Myka,rolnika w Kwiekach,
4	Borsk	a/Anastazego Rekowskiego,rolnika w Borsku, b/Bronisława Kuklińskiego,rolnika w Borsku,
5	Borzyszkowy	a/Józefa Słomińskiego,wójta w Gliśnie, b/Konrada Pawłowskiego,kupca w Borzyszkowach,
6	Brusy	a/Bolesława Jagalskiego,rolnika w Brusach, b/Aleksandra Pestkę,rolnika w Brusach,
7	Brzeźno	a/Jana K o s a,kupca w Brzeźnie, b/Pawła Ostrowskiego,rolnika w Brzeźnie,
8	Borowy Młyn	a/Wincentego Urowskiego,sołtysa w Borowym Młynie, b/Jana Skibę,rolnika w Borowym Młynie,
9	Charzykowy	a/Jana Gierszewskiego,sołtysa w Charzykowach, b/Pawła Thruna,nauczyciela w Charzykowach,
10	Chełmy Małe	a/Teofila Osowskiego,rolnika w Małych Chełmach, b/Maksymiljana Werachowskiego,rolnika w Antoniewie,
11	Chojniczki	a/Stefana Orlikowskiego,leśniczego w Bachorzu, b/Pawła Güringa,rolnika w Chojniczkach,
12	Czapiewice	a/Józefa Gatza,rolnika w Czapiewicach, b/Piotra Kolczyka,rolnika w Czapiewicach,
13	Czarnowo	a/Pawła Karnowskiego,rolnika w Czarnowie, b/Pawła Przewoskiego,rolnika w Czarnowie,
14	Czyczkowy	a/Wawrzyńca Szopińskiego,rolnika w Czyczkowach, b/Józefa Rzepińskiego,rolnika w Czyczkowach,
15	Ciechocin	a/Michała Okonka,rolnika w Ciechocinie, b/Ambrożego Janowitza,rolnika w Ciechocinie,

L. b.	Gmina względnie obszar dworski	a/Przewodniczący b/Zastępca
16	Doręgowice	a/Józefę Pyszkę,oberżystę w Doręgowicach, b/Augustyna Büngera,rolnika w Doręgowicach,
17	Gliśno	a/Józefa Słomińskiego,wójta w Gliśnie, b/Marcina Łąckiego,sołtysa w Gliśnie,
18	Gliśno Małe	a/Konstantego Przytarskiego,rolnika w Małem Gliśnie, b/Bolesława Kobierowskiego,rolnika w Małem Gliśnie,
19	Główczewice	a/Antoniego Łangowskiego,rolnika w Główczewicach, b/Augustyna Kiedrowskiego,rolnika w Główczewicach,
20	Gotelp	a/Aleksandra Osowskiego,rolnika w Gotelpiu, b/Jakóba Orlikowskiego,rolnika w Przyjaźni,
21	Granowo	a/Franciszka Mokwę,nauczyciela w Granowie, b/Jana Rhodego,właść.dóbr w Granowie,
22	Górki	a/Leona Łosińskiego,rolnika w Górkach, b/Gracjana Trawickiego,rolnika w Górkach,
23	Huta	a/Józefa Weltrowskiego,rolnika w Brodzie, b/Pawła Miszewskiego,rolnika w Brodzie,
24	Jerzmionki	a/Bernarda Szulca,rolnika w Jerzmionkach, b/Jana Schwanitza,rolnika w Jerzmionkach,
25	Karsin	a/Józefa Miętkiego,rolnika w Karsinie, b/Jana Lipskiego,rolnika w Karsinie,
26	Kiedrowice	a/Antoniego Babińskiego,drogomistrza w Lipienicach, b/Feliksa Burkiewicza,nauczyciela w Kiedrowicach,
27	Klaskawa	a/Józefa Pastwę, w Klaskawie, b/Jana Fierka, w Klaskawie,
28	Kłodawa	a/Jana Sarnowskiego,rolnika w Powałkach, b/Stanisława Wojtalewicza,rolnika w Powałkach,
29	Konarzyny	a/Leona Binkę,rolnika w Konarzynach, b/
30	Konarzynki	a/Jana Lemańczyka,rolnika w Konarzynkach, b/
31	Kosobudy	a/Jana Kreffta,rolnika w Kosobudach, b/Tomasza Wałdocha,rolnika w Kinicach,
32	Krojanty	a/Alojzego Pruszaka,właść.dóbr w Krojantach, b/Pawła Januszewskiego,rolnika w Grunsbergu,
33	Kruszyny	a/Franciszka Borzyszkowskiego,rolnika w Kruszynach, b/Piotra Leszczyńskiego,rolnika w Kruszynach,
34	Kurcze	a/Antoniego Słomińskiego,rolnika w Kurczem, b/Zielińskiego,rolnika w Kurczem,
35	Łąg	a/Władysława Lipskiego,gospodarza w Łęgu, b/Anastazego Gibasa,gospodarza w Łęgu,
36	Łąkie	a/Władysława Trzebiatowskiego,rolnika w Łąkiem, b/Jana Gliszczyńskiego,rolnika w Łąkiem,

L. b.	Gmina względnie obszar dworski	a/Przewodniczący b/Zastępca
37	Legbąd	a/Nepomucjana Scheffsa,oberżystę w Legbądzie, b/Zygmunta Glińskiego,rolnika w Legbądzie,
38	Lendy	a/Franciszka Kaszubowskiego,badacza mięsa w Lendach, b/Michała Męczykowskiego,gospodarza w Lendach,
39	Lichnowy	a/ b/Bernarda Kubatha,kierownika szkoły w Lichnowach,
40	Lipienice	a/Antoniego Babińskiego,drogomistrza w Lipienicach, b/Michała Rzepińskiego,sołtysa w Lipienicach,
41	Łosiny	a/Michała Redinga,sołtysa w Łosinach, b/Władysława Fryca,gospodarza w Łosinach,
42	Łubna	a/Pawła Łangowskiego,rolnika w Łubni, b/Jana Czapiewskiego,rolnika w Łubni,
43	Lubnia	a/Edmunda Główczewskiego,gospodarza w Lubni, b/Jana Knopika,gospodarza w Lubni,
44	Luboń	a/Franciszka Hinca,nauczyciela w Prądzonie, b/Szczepana Bielawę,właść.młyna w Hamermłynie,
45	Malachin	a/Feliksa Górnowicza,rolnika w Malachinie, b/Franciszka Lipskiego,rolnika w Malachinie,
46	Miedzno	a/Władysława Cherka,sołtysa w Miedznie, b/Pawła Grzymałę,rolnika w Miedznie,
47	Mielno	a/Edwarda Lasmana,rolnika w Mielnie, b/Wincentego Zmuda Trzebiatowskiego,sołtysa w Parszczenicy,
48	Mokre	a/Bernarda Drążka,rolnika w Mokrem, b/Leonarda Adamczyka,rolnika w Mokrem,
49	Moszczenica	a/Józefa Kowalskiego,rolnika w Moszczenicy, b/Jana Sułkowskiego,rolnika w Moszczenicy,
50	Nowacerkiew	a/Feliksa Sartowskiego,kapitalistę w Nowejcerkwi, b/Wawrzyńca Nowaka,rolnika w Nowejcerkwi,
51	Niwy	a/Pawła Empla,nauczyciela w Niwach, b/Józefa Daleckiego,rolnika w Niwach,
52	Nowawieś	a/Alojzego Haasego,nauczyciela w Zamartem, b/Bernarda Feddka,rolnika w Zamartem,
53	Nowydwór	a/Wojciecha Henschkego,rolnika w Nowymdworze, b/Stanisława Wesołowskiego,rolnika w Nowymdworze,
54	Odry	a/Franciszka Klamana,rolnika w Odrach, b/Jana Zabińskiego,rolnika w Odrach,
55	Ogorzeliny	a/Franciszka Marcinkowskiego,rolnika w Ogorzelinach, b/Antoniego Janowskiego,rolnika w Ogorzelinach,
56	Orlik	a/Wincentego Skwierawskiego,gospodarza w Orliku, b/Szymona Stoltmanna,gospodarza w Orliku,
57	Osowo	a/Jana Czapiewskiego,sołtysa w Osowie, b/Franciszka Osowskiego,rolnika w Osowie,
58	Ostrowite p.L.	a/Józefa Słomińskiego,wójta w Gliśnie, b/Franciszka Eckmanna,sołtysa w Ostrowitem,

L. b.	Gmina względnie obszar dworski	a/Przewodniczący b/Zastępca
59	Ostrowite p.S.	a/ b/Jana Gierszewskiego,rolnika w Ostrowitem,
60	Osusznica	a/Wojciecha Stoltmanna,sołtysa w Osusznicy, b/Marcina Hapkego,rolnika w Osusznicy,
61	Prądzona	a/Józefa Bukowskiego,sołtysa w Prądzonie, b/Augustyną Łangowskiego,nauczyciela w Prądzonie,
62	Prądzonka	a/Franciszka Hinca,nauczyciela w Prądzonce, b/Franciszka Stormanna,sołtysa w Prądzonce,
63	Przytarnia	a/Jana Bruskiego,sołtysa w Przytarni, b/Aleksandra Zabrockiego,rolnika w Przytarni,
64	Rytel	a/St.Kosiedowskiego,rolnika w Rytlu, b/Franciszka Drewka,rolnika w Konigorcie,
65	Rolbik	a/Stefana Wielewskiego,młynarza w Rolbiku, b/Stefana Szultkę,rolnika w Rolbiku,
66	Silno	a/Józefa Czarnowskiego,rolnika w Silnie, b/Augustyna Ostrowskiego,rolnika w Silnie,
67	Skoszewo	a/Franciszka Kaszubowskiego,rolnika w Skoszewie, b/Bernarda Peplińskiego,rolnika w Skoszewie,
68	Sławęcin	a/Bronisława Bublica,rolnika w Sławęcinie, b/Jana Brauera,rolnika w Sławęcinie,
69	Zapceń	a/Antoniego Babińskiego,drogomistrza w Lipienicach, b/Maksymiljana Szycę,sołtysa w Zapceniu,
70	Swornegacie	a/Józefa Majera,rolnika w Swornegaciach, b/Leona Gostomczyka,rolnika w Swornegaciach,
71	Sternowo	a/B.Dannemanna,rolnika w Sternowie, b/Antoniego Spiczka,rolnika w Sternowie,
72	Wiele	a/Józefa Rekowskiego,wójta w Wielu, b/Michała Miętkiego,rolnika w Wielu,
73	Windorp	a/Ignacego Spierewkę,rolnika w Windorpiu, b/Bolesława Główczewskiego,rolnika w Windorpiu,
74	Wdzydze Tucholskie	a/Leona Drążka,rolnika w Wdzydzach Tucholskich, b/Wincentego Miętkiego,rolnika w Wdzydzach Tucholskich,
75	Wojsk	a/Józefa Słomińskiego,wójta w Gliśnie, b/Augustyna Ringwelskiego,sołtysa w Wojsku,
76	Wysokazaborska	a/Józefa Trzebiatowskiego,rolnika w Wysok.Zaborskiej, b/Kazimierza Trzebiatowskiego,rolnika w Wysok. Zaborskiej,
77	Zalesie	a/Jana Jażdżewskiego,rolnika w Zalesiu, b/Wacława Czarnowskiego,rolnika w Zalesiu,
78	Zapędowo	a/Wincentego Czarnowskiego,rolnika w Zapędowie, b/Wincentego Warczaka,rolnika w Lutomiu,
79	Ziel.Chocina	a/Józefa Tyborskiego,rolnika w Ziel.Chocinie, b/Jana Gostomczyka,rolnika w Nierostowie,
80	Blumfeld	a/Władysława Łukowicza,rolnika w Blumfeldzie, b/Pawła Empla,nauczyciela w Niwach,

L. b.	Gmina względnie obszar dworski	a/Przewodniczący b/Zastępca
81	Bachorze	a/Aleksandra Jezierskiego,nadleśn.państw.w Klosnowie b/Stanisława Matuszewskiego,sekr.nadl.w Klosnowie,
82	Chcoiński Młyn	a/Stanisława Dąbrowskiego,urzędn.gosp.w Zychcach, b/Franciszka Zierolda,właść.majątku w Konarzynkach.
83	Ciecholewy	a/Stanisława Dąbrowskiego,urzędn.gosp.w Zychcach, b/Franciszka Zierolda,właść.majątku w Konarzynkach,
84	Cisewie	a/Augustyna Miętkiego,leśniczego w Cisewiu, b/Feliksa Pipiora,robotnika w Cisewiu,
85	Wielkie Chełmy	a/ b/Józefa Ringwelskiego,rolnika w Płęsnie,
86	Czernica	a/Stanisława Wenclewskiego,leśniczego w Czernicy, b/Norberta Myszkę,leśniczego w Czernicy,
87	C i s	a/Huberta Czapiewskiego,rolnika w Krzyżu, b/Leona Szmaglińskiego,rolnika w Sienicy,
88	Dąbrowa	a/Emila Langego,właść.dóbr w Dąbrowie, b/Heliodora Lewińskiego,dozórcę łąk w Dąbrowie,
89	Jarcewo	a/Stanisława Matuszewskiego,sekr.nadleśn.w Klosnowie, b/Gustawa Seydaka,zarządcę w Jarcewie,
90	Jeziorki	a/Jana Główczewskiego,właść.dóbr w Jeziorkach, b/Ulryka Dirksa,właść.dóbr w Kruszce,
91	Kamionka	a/Andrzeja Orłowskiego,rolnika w Kamionce, b/
92	Kaszuba	a/Bronisława Główczewskiego,właść.dóbr w Kaszubie, b/Franciszka Piekarskiego,rolnika w Kaszubie,
93	Kiedrowice	a/Antoniego Babińskiego,drogomistrzą w Lipienicach. b/Augustyna Daleckiego,robotnika w Śluzy,
94	Krojanty	a/Alojzego Pruszaka,właść.dóbr w Krojantach, b/Pawła Januszewskiego,rolnika w Grunsbergu,
95	Laska	a/Jana Mrozowskiego,leśniczego w Młynku, b/Franciszka Kopickiego,leśniczego w Asmusie,
96	Leśno	a/Edmunda Sikorskiego,właść.dóbr w Leśnie, b/Leona Dysarza,nauczyciela w Leśnie,
97	Nowacerkiew	a/Hugona Majewskiego,administr.w Nowejcerkwi, b/Władysława Łosińskiego,robotnika w Nowejcerkwi,
98	Pawłówko	a/Józefa Zakrzewskiego,osadnika w Pawłówku, b/Franciszka Huzarka,osadnika w Pawłówku,
99	Przymuszewo	a/Stanisława Meggera,leśniczego w Widnie, b/Antoniego Szarka,robotnika leśn.w Lasce,
100	Racławki	a/Waltera Nahgela,właść.dóbr w Racławkach, b/Piotra Wichmanna,zawiad.stacji w Racławkach,
101	Rytel	a/Teofila Pozorskiego,rolnika w Konigortku, b/Jana Gierszewskiego,rolnika w Spierewniku,
102	Twarożnica	a/Alfonsa Wenckowskiego,nauczyciela w Łukowie, b/Stanisława Fierka,gospodarza w Łukowie,

L. b.	Gmina względnie obszar dworski	a/Przewodniczący b/Zastępca
103	Zamarte	a/Heryberta Parparta,właść.dóbr w Zamartem, b/Emila Kurkowskiego,rządcę w Zamartem,
104	Zbeniny	a/Józefa Chrzanowskiego,właść.dóbr w Zbeninach, b/Stanisława Leżińskiego,gorzelnika w Zbeninach,
105	Żukowo	a/Antoniego Bedinga,rolnika w Żukowie, b/Hieronima Ćwidaka,rolnika w Żukowie,
106	Żychce	a/Wiktora Pałubickiego w Żychcach,
107	Łukomie	a/Stanisława Dąbrowskiego,urzędnika gosp.w Żychcach, b/Franciszka Zierolda,właść.majątku w Konarzynkach.

Oceniciele zwierząt domowych.

Na podstawie art.84 rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22.VIII.1927r.o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych /Dz.U.Rz.P.Nr.77/27 poz.673/ i § 19 rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 9.stycznia 1928r./Dz.U.Rz.P.Nr.19/28 poz. 117/Wydział Powiatowy wybrał na przeciąg lat trzech dla poszczególnych miejscowości powiatu po dwóch biegłych/ocenicieli/ do wykonania czynności oszacowania i ustalenia wartości,o ile przewidziane jest odszkodowanie lub zapomoga.

Jako ocenicieli wybrano następujących panów:

Gmina: Bąk	1/Teofila Urbańskiego,sołtysa w Bąku, 2/Jana Lorka,rolnika w Bąku,
Bądźmierowice	1/Jana Fierka,rolnika w Bądźmierowicach, 2/Pawła Walkowskiego,rolnika w Bądźmierowicach,
Bielawy	1/Jana Łangowskiego I.rolnika w Kwiekach, 2/Jana Myka,rolnika w Kwiekach,
Borsk	1/Anastazego Rekowskiego,rolnika w Borsku, 2/Bronisława Kuklińskiego,rolnika w Borsku,
Borzyszkowy	1/Józefa Słomińskiego,wójta w Gliśnie, 2/Konrada Pawłowskiego,kupca w Borzyszkowach,
Brusy	1/Bolesława Jagalskiego,rolnika w Brusach, 2/Aleksandra Pestkę,rolnika w Brusach,
Brzeźno	1/Jana Kosa,kupca w Brzeźnie, 2/Pawła Ostrowskiego,rolnika w Brzeźnie,
Borowy Młyn	1/Vincentego Urowskiego,sołtysa w Borowym Młynie, 2/Jana Skibę.rolnika w Borowym Młynie,
Charzykowy	1/Jana Gierszewskiego,sołtysa w Charzykowach, 2/Pawła Thruna,nauczyciela w Charzykowach,
Chełmy Małe	1/Teofila Osowskiego,rolnika w Małych Chełmach, 2/Maksymiljana Werachowskiego,rolnika w Antoniewie,
Chojniczki	1/Stefana Orlikowskiego,leśniczego w Bachorzu, 2/Pawła Güringa,rolnika w Chojniczkach,
Czapiewice	1/Józefa Gatza,rolnika w Czapiewicach, 2/Piotra Kolczyka,rolnika w Czapiewicach,
Czarnowo	1/Pawła Karnowskiego,rolnika w Czarnowie, 2/Pawła Przewoskiego,rolnika w Czarnowie,
Czyczkowy	1/Wawrzyńca Szopińskiego,rolnika w Czyczkowach, 2/Józefa Rzepińskiego,rolnika w Czyczkowach,
Ciechocin	1/Michała Okonka,rolnika w Ciechocinie, 2/Ambrożego Janowitza,rolnika w Ciechocinie,
Doręgowice	1/Józefa Pyszkę,oberżystę w Doręgowicach, 2/Augustyna Bingera,rolnika w Doręgowicach,

Gmina:	Gliśno	1/Józefa Słomińskiego,wójta w Gliśnie, 2/Marcina Łąckiego,sołtysa w Gliśnie,
	Gliśno Małe	1/Konstantego Przytarskiego,rolnika w Małem Gliśnie 2/Bolesława Kobierowskiego,rolnika w M.Gliśnie,
	Główczewice	1/Antoniego Łangowskiego,rolnika w Główczewicach, 2/Augustyna Kiedrowskiego,rolnika w Główczewicach,
	Gotelp	1/Aleksandra Osowskiego,rolnika w Gotelpiu, 2/Jakóba Orlikowskiego,rolnika w Przyjaźni,
	Granowo	1/Franciszka Mokwę,nauczyciela w Granowie, 2/Jana Rhodego,właść.dóbr w Granowie,
	Górki	1/Leona Łosińskiego,rolnika w Górkach, 2/Gracjana Trawickiego,rolnika w Górkach,
	Huta	1/Józefa Weltrowskiego,rolnika w Brodzie, 2/Pawła Miszewskiego,rolnika w Brodzie,
	Jerzmionki	1/Bernarda Szulca,rolnika w Jerzmionkach, 2/Jana Schwanitza,rolnika w Jerzmionkach,
	Karsin	1/Józefa Miętkiego,rolnika w Karsinie, 2/Jana Lipskiego,rolnika w Karsinie,
	Kiedrowice	1/Antoniego Babińskiego,drogom.w Lipienicach, 2/Feliksa Burkiewicza,nauczyciela w Kiedrowicach,
	Klaskawa	1/Józefa Pastwę w Klaskawie, 2/Jana Fierka w Klaskawie,
	Kłodawa	1/Jana Sarnowskiego,rolnika w Powałkach, 2/Stanisława Wojtalewicza,rolnika w Powałkach,
	Konarzyny	1/Leona Binkę,rolnika w Konarzynach, 2/
	Konarzynki	1/Jana Lemańczyka,rolnika w Konarzynkach,
	Kosobudy	1/Jana Kreffta,rolnika w Kosobudach, 2/Tomasza Wałdocha,rolnika w Kinicach,
	Krojanty	1/Alojzego Pruszaka,właść.dóbr w Krojantach, 2/Pawła Januszewskiego,rolnika w Grunsbergu,
	Kruszyny	1/Franciszka Borzyszkowskiego,rolnika w Kruszynach, 2/Piotra Leszczyńskiego,rolnika w Kruszynach,
	Kurcze	1/Antoniego Słomińskiego,rolnika w Kurczem, 2/Zielińskiego,rolnika w Kurczem,
	Łąg	1/Władysława Lipskiego,gospodarza w Łęgu, 2/Anastazego Gibasa,gospodarza w Łęgu,
	Łąkie	1/Władysł.Trzebiatowskiego,rolnika w Łąkiem, 2/Jana Gliszczyńskiego,rolnika w Łąkiem,
	Legbąd	1/Nepomucjana Scheffsa,oberżystę w Legbądzie, 2/Zygmunta Glińskiego,rolnika w Legbądzie,
	Lendy	1/Franciszka Kaszubowskiego,badacza mięsa w Lendach, 2/Michała Męczykowskiego,gospodarza w Lendach,
	Lichnowy	1/ 2/Bernarda Kubatha,kierownika szkoły w Lichnowach,

-mina: Lipienice	1/Antoniego Babińskiego,drogomistrza w Lipienicach, 2/Michała Rzepińskiego,sołtysa w Lipienicach,
Łosiny	1/Michała Redinga,sołtysa w Łosinach, 2/Władysława Fryca,gospodarza w Łosinach,
Łubna	1/Pawła Łangowskiego,rolnika w Łubni, 2/Jana Czapiewskiego,rolnika w Łubni,
Lubnia	1/Edmunda Główczewskiego,gospodarza w Lubni, 2/Jana Knopika,gospodarza w Lubni,
Luboń	1/Franciszka Hinca,nauczyciela w Prądzonie, 2/Szczepana Bielawę,właść.młyna w Hamermłynie,
Malachin	1/Feliksa Górnowicza,rolnika w Malachinie, 2/Franciszka Lipskiego,rolnika w Malachinie,
Miedzno	1/Władysława Cherka,sołtysa w Miedznie, 2/Pawła Grzymałę,rolnika w Miedznie,
Mielno	1/Edwarda Lasmana,rolnika w Mielnie, 2/Winc.Zmuda Trzebiatowskiego,sołtysa w Parszczenicy,
Mokre	1/Bernarda Drążka,rolnika w Mokrem, 2/Leonarda Adamczyka,rolnika w Mokrem,
Moszczenica	1/Józefa Kowalskiego,rolnika w Moszczenicy, 2/Jana Sułkowskiego,rolnika w Moszczenicy,
Nowacerkiew	1/Feliksa Sartowskiego,kapitalistę w Nowejcerkwi, 2/Wawrzyńca Nowaka,rolnika w Nowejcerkwi,
Niwy	1/Pawła Empla,nauczyciela w Niwach, 2/Józefa Daleckiego,rolnika w Niwach,
Nowawieś	1/Alojzego Haasego,nauczyciela w Zamartem, 2/Bernarda Feddka,rolnika w Zamartem
Nowydwór	1/Wojciecha Henschkego,rolnika w Nowymdworze, 2/Stanisława Wesołowskiego,rolnika w Nowymdworze,
Odry	1/Franciszka Klamana,rolnika w Odrach, 2/Jana Zabińskiego,rolnika w Odrach,
Ogorzeliny	1/Franciszka Marcinkowskiego,rolnika w Ogorzelinach, 2/Antoniego Janowskiego,rolnika w Ogorzelinach,
Orlik	1/Wincentego Skwierawskiego,gospodarza w Orliku, 2/Szymona Stoltmanna,gospodarza w Orliku,
Osowo	1/Jana Czapiewskiego,sołtysa w Osowie, 2/Franciszka Osowskiego,rolnika w Osowie,
Ostrowite p.L.	1/Józefa Słomińskiego,wójta w Gliśnie, 2/Franciszka Eckmanna,sołtysa w Ostrowitem,
Ostrowite p.S.	1/ 2/Jana Gierszewskiego,rolnika w Ostrowitem,
Osusznica	1/Wojciecha Stoltmanna,sołtysa w Osusznicy, 2/Marcina Hapkego,rolnika w Osusznicy,
Prądzona	1/Józefa Bukowskiego,sołtysa w Prądzonie, 2/Augustyna Langowskiego,nauczyciela w Prądzonie,
Prądzonka	1/Franciszka Hinca,nauczyciela w Prądzonce, 2/Franciszka Stormanna,sołtysa w Prądzonce,

Gmina:	Przytarnia	1/Jana Bruskiego,sołtysa w Przytarni, 2/Aleksandra Zabrockiego,rolnika w Przytarni,
	Rytel	1/St.Kosiedowskiego,rolnika w Rytlu, 2/Franciszka Drewka,rolnika w Konigorcie,
	Rolbik	1/Stefana Wielewskiego,młynarza w Rolbiku, 2/Stefana Szultkę,rolnika w Rolbiku,
	Silno	1/Józefa Czarnowskiego,rolnika w Silnie, 2/Augustyna Ostrowskiego,rolnika w Silnie,
	Skoszewo	1/Franciszka Kaszubowskiego,rolnika w Skoszewie, 2/Bernarda Peplińskiego,rolnika w Skoszewie,
	Sławęcin	1/Bronisława Bublica,rolnika w Sławęcinie, 2/Jana Brauera,rolnika w Sławęcinie,
	Zapceń	1/Antoniego Babińskiego,drogomistrza w Lipie-nicach 2/Maksymiljana Szycę,sołtysa w Zapceniu,
	Swornegacie	1/Józefa Majera,rolnika w Swornegaciach, 2/Leona Gostomczyka,rolnika w Swornegaciach,
	Sternowo	1/B.Dannemanna,rolnika w Sternowie, 2/Antoniego Spiczka,rolnika w Sternowie,
	Wiele	1/Józefa Rekowskiego,wójta w Wielu, 2/Michała Miętkiego,rolnika w Wielu,
	Windorp	1/Ignacego Spierewkę,rolnika w Windorpiu, 2/Bolesława Główczewskiego,rolnika w Windorpiu,
	Wdzydze Tucholskie	1/Leona Drążka,rolnika w Wdzydzach Tucholskich, 2/Winc.Miętkiego,rolnika w Wdzydzach Tucholskich,
	Wojsk	1/Józefa Słomińskiego,wójta w Gliśnie, 2/Augustyna Ringwelskiego,sołtysa w Wojsku,
	Wysokazaborska	1/Józefa Trzebiatowskiego,rolnika w Wysokiej Zaborskiej, 2/Kazim.Trzebiatowskiego,rolnika w W.Zaborskiej,
	Zalesie	1/Jana Jażdżewskiego,rolnika w Zalesiu, 2/Wacława Czarnowskiego,rolnika w Zalesiu,
	Zapędowo	1/Wincentego Czarnowskiego,rolnika w Zapędowie, 2/Wincentego Warczaka,rolnika w Lutomiu,
	Zielona Chocina	1/Józefa Tyborskiego,rolnika w Ziel.Chocinie, 2/Jana Gostomczyka,rolnika w Nierostowie,
obsz.dw.	Bachorze	1/Aleksandra Jezierskiego,nadl.państw. Klosnowie, 2/Stanisł.Matuszewskiego,sekr.nadl.w Klosnowie,
	Blumfeld	1/Władysława Lukowicza,rolnika w Blumfeldzie, 2/Pawła Empla,nauczyciela w Niwach,
	Chociński Młyn	1/Stanisława Dąbrowskiego,urzędn.gosp.w Żychcach, 2/Franc.Zierolda,właść.majątku w Konarzynkach,
	Ciecholewy	1/Stanisł.Dąbrowskiego,urzędn.gosp.w Żychcach, 2/Franc.Zierolda,właść.majątku w Konarzynkach,
	Cisewie	1/Augustyna Miętkiego,leśniczego w Cisewiu, 2/Feliksa Pipiora,robotnika w Cisewiu,

Osz.dw.Wielkie Chełmy	1/ 2/Józefa Ringwelskiego,rolnika w Płęsnie,
Czernica	1/Stanisława Wenclewskiego,leśniczego w Czernicy, 2/Norberta Myszkę,leśniczego w Czernicy,
C i s	1/Huberta Czapiewskiego,rolnika w Krzyżu, 2/Leona Szmaglińskiego,rolnika w Lienicy,
Dąbrowa	1/Emila Langego,właść.dóbr w Dąbrowie, 2/Heliodora Lewińskiego,dozórcę łąk w Dąbrowie,
Jarcewo	1/Stanisława Matuszewskiego,sekr.nadl.w Klosnowie, 2/Gustawa Seydaka,zarządcę w Jarcewie,
Jeziorki	1/Jana Główczewskiego,właść.dóbr w Jeziorkach, 2/Ulryka Dirksa,właść.dóbr w Kruszce,
Kamionka	1/Andrzeja Orłowskiego,rolnika w Kamionce,
Kaszuba	1/Bronisława Główczewskiego,właść.dóbr w Kaszubie, 2/Franc.Piekarskiego,rolnika w Kaszubie,
Kiedrowice	1/Antoniego Babińskiego,drogom.w Lipienicach, 2/Augustyna Daleckiego,robotnika w Śluzy,
Krojanty	1/Alojzego Pruszaka,właść.dóbr w Krojantach, 2/Pawła Januszewskiego,rolnika w Grunsbergu,
Laska	1/Jana Mrozowskiego,leśniczego w Młynku, 2/Franciszka Kopickiego,leśniczego w Asmusie,
Leśno	1/Edmunda Sikorskiego,właść.dóbr w Leśnie, 2/Leona Dysarza,nauczyciela w Leśnie,
Nowacerkiew	1/Hugona Majewskiego,administr.w Nowejcerkwi, 2/Władysława Łosińskiego,robotnika w Nowejcerkwi,
Pawłówko	1/Józefa Zakrzewskiego,osadnika w Pawłówku, 2/Franciszka Huzarka,osadnika w Pawłówku,
Przymuszewo	1/Stanisława Meggera,leśniczego w Widnie, 2/Antoniego Szarka,robotnika leśniczego w Lasce,
Racławki	1/Waltera Nahgela,właść.dóbr w Racławkach, 2/Piotra Wichmanna,zawiad.stacji w Racławkach,
Rytel	1/Teofila Pozorskiego,rolnika w Konigortku, 2/Jana Gierszewskiego,robotnika w Śpierewku,
Twarożnica	1/Alfonsa Wenckowskiego,nauczyciela w Łukowie, 2/Stanisława Fierka,gospodarza w Łukowie,
Zamarte	1/Heryberta Parparta,właść.dóbr w Zamartem, 2/Emila Kurkowskiego,rządcę w Zamartem,
Zbeniny	1/Józefa Chrzanowskiego,właść.dóbr w Zbeninach, 2/Stanisława Lezińskiego,gorzelnika w Zbeninach,
Żukowo	1/Antoniego Redinga,rolnika w Żukowie, 2/Hieronima Świdaka,rolnika w Żukowie,
Żychce	1/Wiktora Pałubickiego w Żychcach, 2/
Łukomie	1/Stanisława Dąbrowskiego,urzędn.gosp.w Żychcach, 2/Franc.Zierolda,właść. majątku w Konarzynkach.